

מאמרי
באתי לגני
תשכ"ה • תשמ"ה

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' ירחמיאל וזוגתו מרת רבקה לאה

ולזכות יוצאי חלציהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת שרה עטא

בנותיהם מרים וחנה

מרת חנה העניא ובעלה הרה"ת ר' יעקב אליהו

בנם ובנותיהם בצלאל יהודה, אריא ואסתר ברכה שיחיו אנדרוסיער

מרת אסתר ברכה ובעלה הרה"ת ר' מנחם מענדל

בנם שמואל בצלאל שיחיו לייטער

מרת מושקא ובעלה הרה"ת ר' נחום מאיר

בנם שלמה ארי' שיחיו רייבין

פריידא מרים, אלישבע ושלמה שמואל ארי'

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

יעקבסאהן

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

לנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה.

לאחר תקופה שאזל מן השוק

ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבת

הגיע מבית הכורך הספרים

תורת מנחם

ספר המאמרים באתי לגני

כרך א: פרקים א-י; כרך ב: פרקים יא-כ

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

או באימייל: info@lahak.org

©

Published and Copyright 2024 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5785 • 2024

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

במשך המעט לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעט לעת – לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעט לעת – לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק

מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעט לעת – לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנתו ע"ד אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י – ובמקומות המתאימים – גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. – אם באפשרי – לעשות כל הנ"ל מתוך התועדות.

במשך המעט לעת – לבקר (המוכשרים לזה) במקום כנוסי הנוער החרדי – ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער שלעת עתה עדיין אינו חרדי – ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקוה והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היאָרצייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

* * *

והוי"ו יחיש⁷ ביאת גואלנו והקיצו⁸ ורננו שוכני⁹ עפר, ונשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו בדרך העולה בית א"ל.

מנחם מענדל שניאורסאהן

(6) והוי"ו יחיש .. נפלאות: ראה אג"ק אדמו"ר הצמח צדק ע' א. אדמו"ר מהר"ש ע' א.

(7) יחיש: אולי י"ל שבוה נכללת ג"כ בקשה שיהיו במדריגת זכו, וכדרו"ל: זכו אחישנה (סנה' צח, א). – הערה במכתב כד טבת תשכ"ב (אג"ק חכ"ב ע' צז).

(8) ישע"י כו, יט.

(9) שוכני עפר .. הוא .. בתוכם: להעיר מדרו"ל שוכני עפר כו' שנעשה שכן לעפר בחייו (סוטה ה, א. הובאה בשו"ע אדה"ו סקניו ס"ג). וידועה אגה"ק דאדה"ו, אשר כתב קרוב לימן הסתלקותו: נפש השפלה באמת לאמיתו כו'. – הערה שם.

בס"ד.

פתח דבר

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, יום מלאות שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע –

הננו מוציאים לאור את המאמרים שבהם נתבאר פרק החמשה-עשר דהמשך באתי לגני ה'שי"ת (השייך לשנה זו (תשפ"ה), שבה לומדים פרק הנ"ל בפעם הרביעית): ד"ה באתי לגני, דיו"ד שבט – ה'תשכ"ה; ד"ה באתי לגני, דש"פ בשלח, י"א שבט; ד"ה ארבעה ראשי שנים הם, דליל ד' פ' יתרו, ט"ו בשבט; ד"ה וישמע יתרו גו', דש"פ יתרו, ח"י שבט – ה'תשמ"ה.

*

לתועלת הלומדים, בא גם פרק החמשה-עשר מהמשך באתי לגני השי"ת (בהוספת מ"מ ע"י המו"ל); תוכן המאמרים; מכרקים לקראת יו"ד שבט תשכ"ה ותשמ"ה; מכתבי כ"ק אדמו"ר לקראת יו"ד שבט ה'תשי"א.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תשפ"ה,
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ"י.

(1) לאחר שנשלמו ג"פ עשרים שנה – תשי"א-תש"ל, תשל"א-תש"נ, תנש"א-תש"ע – המכוונים לעשרים הפרקים שבהמשך זה (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תקצד ובשוה"ג ב. וראה גם שם ח"א ע' vi. וש"נ).

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר – אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש – איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית – יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד⁶) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה – פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"נ אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראותו על ציון שלו.

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח [סה"מ תש"ח ע' 146]², וה'תש"ט [סה"מ תש"ט ע' 74]³.

בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ⁴.

(2) ושם: כנגד נפש רוח נשמה חי' יחידה (משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א). – וראה שיחת יט כסלו תשי"א (תו"מ ח"ב ע' 125): בפעם הראשונה שראיתי שמדליקים חמש נרות בעת התפלה ביארייט (וכן בשנת האבלות), כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בפאריז, שאלתי אצלו טעם הדבר, ולא השיב, ולאחר זמן אמר, שחמש הנרות הם כנגד חמש השמות שהנשמה נקראת בהם, נפש רוח נשמה חי' יחידה.

(3) ושם: א) לימוד המשניות הוא אחר אמירת שיעור התהלים שאחר התפלה. ב) פרק כד דכלים ופרק ז' דמקואות לומדים אחר סיום תפלת ערבית, סיום תפלת היום וסיום תפלת מנחה – הן במשך כל האחד עשר חודש הן ביום היארייט. ג) במשך ימי האבלות, ר"ל, לומדים בגלוי רק משנה אחת. ד) הדיוק הוא לסיים הפרקים אחרי התפלה.

(4) ראה ר"ד ימי השבעה ה'ש"ת ס"ט (תו"מ ח"א ע' 6): בשנת האבלות [אחר אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע], ל"ע, כשהי' הרבי מסיים: „רבי חנניא בן עקשיא כו", לפני קדיש דרבנן, הי' נוהג להשען על ידו ולומר משהו בלחש.

(5) ולאח"ז בסה"מ תש"י ע' 109 ואילך.

מפתח כללי

iii	פתח דבר
v	תוכן הענינים
ז	פרק חמשה עשר מהמשך באתי לגני ה'ש"ת
	ה'תשכ"ה
ט	מברק ליו"ד שבט
י	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט
	ה'תשמ"ה
כא	מברק ליו"ד שבט
כב	ד"ה באתי לגני, ש"פ בשלח, י"א שבט (א)
ל	ד"ה ארבעה ראשי שנים הם, ליל ט"ו בשבט (ב)
לד	ד"ה וישמע יתרו, ש"פ יתרו, ח"י שבט (ג)
	הוספה:
מא	משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט, ה'תשמ"ה
מו	משיחות ש"פ תצוה, פ' זכור, ט' אדר, ה'תשמ"ה
נ	מכתבים הכלליים ליום היארייט

מכתב ב'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או
השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע הכ"מ,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבט
הבע"ל, הוא יום היִאָרְצִיט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:
בשבת קדש שלפני היִאָרְצִיט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחדרים שונים, אבל
לא להוסיף על מספר הקרואים.

ישתדלו שמפטיר יהי הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המנין – או
על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היִאָרְצִיט, ונכון לחלק
שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה כדי לזכות בזה מספר
יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל – נר של שעוה.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד היִאָרְצִיט הראשון של אביו
כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט ע' לג [ולאח"ז באגרות-קודש אדמו"ר
מהורי"צ ח"א ע' קלח]).

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת
צ"צ חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'פר.

המראה מקומות וכו' בהערות הממוספרות – ניתוספו ע"י המו"ל.

(1) יש לציין שגם במשך השנים שלאח"ז התייחס כ"ק אדמו"ר כו"כ פעמים להוראות שבמכתב זה
ע"ד סדר ההנהגה ביום ההילולא, וצוה לפרסמן כו'.

תוכן הענינים

באתי לגני, יו"ד שבט, ה'תשכ"ה

„אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ" – קאי על העלם האור (שהרי
מציאות האור ישנה בלאו הכי לפני הצמצום). ומ"מ אין זה באופן שהאור
אינו שייך למקום שבו מתעלם, אלא תכלית הכוונה היא שיומשך האור
למטה באופן של התאחדות.

הצמצום הוא רק בבחי' האור שהי' „ממלא את כל המציאות“, משא"כ
כמו שהוא בשרשו בבחי' העצמות (מאור) אינו שייך ענין הצמצום.

הטעם שהגילוי שלפני הצמצום הי' באופן ש„ממלא את כל המציאות“,
ללא נתינת מקום למציאות העולמות (אף שאור א"ס כולל גם כח הגבול)
– כי כאשר אור הבליגבול הוא בגילוי אין אור הגבול נרגש, וממילא אין
מקום למציאות העולמות.

מאחר שההמשכה למטה היא בבחי' אור וזיו בלבד, ונמשכת ע"י הצמצום
– לא נעשה עי"ז שום שינוי בעצמות אלקות, ואפילו לא בענין האור
(כדמצינו שבמשה רבינו האיר בחי' אצילות גם למטה, והמניעה היא רק
מצד המקבלים). ויתירה מזו – שאפילו מצד הצמצום עצמו אין ענין של
שינוי, כיון שתכליתו היא בשביל הגילוי.

ומ"מ, בנוגע לענין הגילוי – הצמצום הוא באופן דהעלם אחר העלם,
עד שאינו מרגיש את החיות האלקי המחי' אותו (אף שהיא הכרה שאפשר
לבוא אלי' ע"י התבוננות), ועד שאומר „לי יאורי ואני עשיתיני“.

וכל זה הוא בכח הא"ס, כי כשם שכח הבליגבול נמשך מבחי' בליגבול
האמיתי, כך כח הגבול נמשך מבחי' בליגבול האמיתי דוקא. והיינו, ששני
הענינים ד„למעלה עד אין קץ“ ו„למטה עד אין תכלית“ הם בכח הא"ס, אלא
שהענין ד„למטה עד אין תכלית“ נמשך מהכח להאיר, והענין ד„למעלה עד
אין קץ“ נמשך מהכח שלא להאיר

באתי לגני, ש"פ בשלח, י"א שבט, ה'תשמ"ה

הטעם שהעבודה לעשות את העולם למשכן לו ית' נעשית ע"י בני
ישראל, שנקראים „צבאות הוי"ו" – כי שלימות העבודה היא באופן של
מס"נ, שהוא ענינו של צבא. ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, שבו עבודת
המס"נ היא בתוקף יותר.

אף שבע"ח איתא שהצמצום הראשון הוא הצמצום באוא"ס שהי' ממלא
את כל המציאות – מ"מ גם לפני הצמצום הראשון הי' ענין של צמצום,
שהרי האור הנמשך ומתפשט להיות בבחי' מציאות אור הוא באיך-ערך לגבי
האור כמו שהוא כלול במקורו, ובהכרח שהמשכתו מבחי' האור הכלול הוא
ע"י צמצום.

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידים והחסידות עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת הוי' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתים, ע"ד מכניסי רחמים, אשר יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל ההילולא, וברוכים תהיו בבני חייא ומזונא רויחא.

מנחם מענדל שניאורסאהן

אמנם, גם צמצום זה (שהוא הצמצום שבבחי' היכולת) אינו מספיק שיהי' על-ידו בחי' אוא"ס הממלא את כל המציאות. וכביאור אדמו"ר האמצעי, שלפני הצמצום הראשון ישנם ג' מדריגות בענין „חפץ חסד“ (שגם הוא ענין של גילוי, ולכן צ"ל צמצום גם כדי שיומשך מבחי' היכולת).

ולאחרי כל הצמצומים הנ"ל – הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולזה הוצרך להיות אח"כ הצמצום הראשון, ולאח"ז עוד כמה צמצומים, בשביל התהוות כל העולמות עד לעוה"ז התחתון. ומ"מ אין זה ענין של חסרון, אלא דוקא ע"י הצמצום נעשית המשכת העצמות למטה, שהתגלות העצמות היא בעוה"ז התחתון דוקא

כב

ארבעה ראשי שנים, אור לט"ו בשבט, ה'תשמ"ה

אף שכל הענינים שבמשך השנה כלולים בראש-השנה (שמטעם זה נקרא בשם „ראש“, בדוגמת הראש שכולל את חיות כל האיברים) – מ"מ בהיותם כלולים ברה"ה הם באופן אחר, ולזה צ"ל ענין הצמצום, כדי שהחיות שבר"ה יוכל להיות נמשך ומתקבל בכל יום מימות השנה.

ועד"ז ישנו ענין הצמצום בנוגע לבריאת העולמות, שדוקא ע"י הצמצום נעשית מציאות כל העולמות כולם. וכל צמצומים אלו הם בשביל ישראל, כדי שעי"ז יוכל האדם לקבל את האור באופן של אחדות.

ועד"ז בנוגע ל„ארבעה ראשי שנים“, עד ל„ראש השנה לאילן“ – שענין זה נוגע בעיקר למעשינו ועבודתנו, שהרי „האדם עץ השדה“, דהיינו שעבודת האדם צ"ל באופן של צמיחה, והכח לענין זה נמשך מראש השנה לאילן

ל

וישמע יתרו, ש"פ יתרו, י"ח שבט, ה'תשמ"ה

ביאור החידוש שבמתן-תורה (שהרי ענין התורה הי' בעולם כבר לפני מ"ת): לפני מ"ת הי' רק ענין הגילויים שבתורה, משא"כ במ"ת נמשך בחי' „ישת חושך סתרו“ – העצם שלמעלה מענין הגילויים.

ועפ"ז יובן הטעם שלפני מתן-תורה הי' צ"ל הודאת יתרו, כי ע"י הודאת יתרו נעשה „יתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך“, ויתרון זה (הבא „מן החושך“ דוקא) הוא הגילוי ד„ישת חושך סתרו“ שהי' במ"ת.

ולכן מזכיר הכתוב שיתרו הי' „כהן מדין חותן משה“ – כי דוקא עי"ז שהי' תחלה „כהן מדין“ נעשה „חותן משה“, דהיינו שפעל ירידה („חות דרגא“) בענינו של משה, ועי"ז הי' יכול להיות מתן-תורה.

וזהו שפרש"י „מה שמועה שמע ובא – קריעת ים סוף כו“, כי קריעת ים-סוף תוכנה קריעת ובקיעת כל הצמצומים, וגילוי זה פעל הפיכת החושך דיתרו לאור

לד

מכתבים הכלליים ליום היואָרצייט

[פרק חמשה-עשר מהמשך באתי לגני ה'שני"ת]

טו) **והנה** כשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל, הנה כמו"כ הוא אוא"ס למע' מע' עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם, ובעילוי אחר עילוי, בבחי' העדר האור והעדר הגילוי, ובכללות הו"ע הצמצום שהי' באור אין סוף ב"ה, שהוא התעלמות האור והתכללות בעצמותו ית', דהנה לפני הצמצום הי' האוא"ס בגילוי, וכמ"ש בע"ח¹ טרם שנאצלו הנאצלים, הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, והיינו שהי' גילוי אוא"ס, פי' דמה שהי' נרגש בפשיטות הוא אוא"ס, אבל בחינת המציאות והישות לא הי' נרגש כלל, והיינו שהי' גילוי אוא"ס הבל"ג. והענין בזה הוא, דהנה איתא בעבודת הקדש* הא"ס ב"ה כשם שיש לו כח בבבע"ג כמו"כ יש לו כח בגבול דא"ת שיש לו כח בבבע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו וא"ס הוא שלימותא דכולא, ופי' דשלימות הא"ס הוא כולל בל"ג וגבול, ולפה"צ הי' גילוי האוא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס הי' בהעלם, וזהו אומרו הי' אור עליון פשוט שהוא אוא"ס הבל"ג ממלא כל מקום המציאות שהי' נרגש רק בחי' הא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס שהוא בחינת המציאות והישות לא הי' נרגש כלל, וע"י הצמצום הנה נתעלם האור א"ס ומה שנרגש בפשיטות הוא בחינת הישות והמציאות ואור אין סוף הרי אינו נרגש, דהגם דאת השמים ואת הארץ אני מלא². והצמצום הוא רק לגבינו אבל לגבי ית' הרי הצמצום אינו מסתיר כלל, ומאיר לאחר הצמצום כמו קודם הצמצום, וכמאמר³ אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנבה"ע בהשואה גמורה, ואין הצמצום מסתיר כלל. דהמשל בזה הוא כמו הרב המשפיע שכל לתלמידו, דחפצו הוא שיהי' נטיעותיו כמותו⁴, אמנם בכדי שיוכל המקבל להכיל את ההשפעה ה"ה מסלק את אור שכלו לגמרי וממציא אור שכל שהוא לפי"ע המקבל, ועושה בזה כמה צמצומים

בעבודת הקדש: ח"א רפ"ח. — וראה בכ"ז המשך ר"ה השי"ת פכ"ז ואילך [סה"מ השי"ת ע' 62 ואילך]. ד"ה מרגלא בפומי תש"ט (קונטרס סה) [סה"מ תשי"ט ע' 133 ואילך]. ועוד.

(1) שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף ב.

(2) ירמי' כג, כד.

(3) נוסח תפלת שחרית. וראה תניא פ"כ. תו"א ויקהל פז, א. לקו"ת אמור לא, א. ובכ"מ.

(4) ע"פ לשון חז"ל — תענית ה, סע"ב ואילך.

מכתב א'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים וכל הקרובים
לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יום עשירי בשבט, יום הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ — הנני לעורר אודות מאמרו שנתן להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני — יו"ד שבט תשי"א,

אשר בטח תלמדו אותו בליל ויום ההילולא.

ובלשון נשיאנו במכתביו (קונטרס ג', קונט' לו²):

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש יזכה שיאיר עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בבני חייא ומזונא רויחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, התעוררו ובאו לחצרות ה', בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אל התפלה ואל למודי השיעורים ברבים, והתועדו באהבת רעים לחזק את הלמודים בתמיכת לומדי תורה ועוסקים בעבודת השי"ת.

(1) קונטרס ג: סה"מ קונטרסים ח"א ע' 76. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' קסו (המו"2).

(2) קונטרס לו: סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ולאח"ז באג"ק שם ח"ד ס"ע רעח ואילך (המו"2).

אבל גם לאחרי שאנו יודעים זאת — אין עדיין שום הוכחה כלל שגם האור שהי' ממלא את מקום החלל נמשך מבחינת אור שלמעלה ממנו, שהרי אפשר שאור זה נתהווה מהעצמות.

ואפילו לאחרי שאיתא בקבלה שיש צמצום גם לפני צמצום הראשון (מרובע ולא עגול כו'), היינו, שגם האור שהי' ממלא החלל נמשך מבחי' אור שלמעלה ממנו — הרי עדיין אין כל הכרח שגם אור זה (שלמעלה מהאור שהי' ממלא את מקום החלל) נמשך ונשתלשל מבחינת אור שלמעלה ממנו. ויש מקום לומר, שאור זה הוא בריאה חדשה שנתהווה מהעצמות.

[ואדרבה, מצד השכל — מסתבר יותר לומר דענין ה"השתלשלות" הוא רק לאחרי שיש כבר בחינת גילוי אור].

ובא רבינו הזקן וגילה ענין חדש, שגם אור הכי נעלה, המשכתו היא באופן ד"השתלשלות". כלומר, דוקא היש הוא התהוות דבר חדש, "בלי שום עילה וסיבה", בדוגמת העצמות ש"אינו עלול באיזו עילה". משא"כ הגילויים, גם גילוי הכי נעלה — יש לו עילה וסיבה, היינו שכלול תחילה ב"מאור", ולמעלה יותר — בעצמות, וממנו הוא נמשך בדוגמת "עילה ועלול", ומכיון שכן, מובן, שהמשכתו ממקורו הוא ע"י צמצום.

ומכל זה מובן, שענין הנ"ל (שגם גילוי הכי נעלה הוא ע"י צמצום) — לא רק שיש חידוש בדבר, אלא עוד זאת, שחידוש זה הוא חידוש הכי גדול שאין חידוש בערכו כלל!!

מניין ידע זאת אדמו"ר הזקן — אין זה עניננו אם היו לו הוכחות לכך ממש"נ בקבלה, או ששמע ממש רבינו שקיבל מסיני, או ששמע מעצמות ומהות! "כיוויס פון וואַנעט ער האָט דאָס גענומען" — אדמו"ר הזקן אינו זקוק ל"מראי-מקומות"...

ד. והמעשה הוא העיקר — שכאו"א יוסיף בלימוד התורה, באופן של הבנה והשגה... וע"פ כללי הלימוד — שבתחילה מתעכבים על הבנת תוכן כללות הענין, ורק אח"כ מתעכבים על פרטי הדברים כו'.

(משיחת ש"פ תצוה, פ' זכור, ט' אדר ה'תשמ"ה)

והעלמות בכדי שיוכל להתקבל אצל המקבל, א"כ כל הצמצומים הם רק לגבי המקבל, אבל לעצמו אינו צמצום כלל. אשר הדוגמא מזה יובן למעלה כביכול דכללות ענין הצמצום הוא רק לגבינו אבל לגבי' ית' הרי אין הצמצום מסתיר כלל, ובאמת יובן ג"ז דגם לגבינו הנה הצמצום הראשון וכל הצמצומים דס' השתל' ה"ה בשביל הגילוי, דלהיות דעיקר ענין הצמצום הוא בכדי שיתקבל כנ"ל במשל, א"כ הרי אין הצמצום מסתיר, ומ"מ הרי האו"ס אינו נרגש, וגם בחינת האור פנימי שהוא האור והחיות המחי' את כל הנמצאים, הרי יש ברואים כאלו שאינם מרגישים שהוא חיות אלקי, והגם דכל או"א מרגיש שיש בו חיות המחי' אותו ויודע בבירור שהעיקר הוא החיות, והיינו דהגוף אינו דבר וענין כלל והעיקר הוא החיות, ומ"מ הרי אינם מרגישים שהוא חיות אלקי, ובפרט בריבוי ההעלמות וההסתרים שהאור מתעלם ומסתתר ממדריגה למדריגה עד שיכול לומר לי יאורי כו' וכחי ועוצם ידי כו' דכ"ז הוא מהעלם והסתר האור ביותר עד שיכול להיות מוחו גס כזה שאינו יודע ומרגיש דהטבע הוא אלקות, דכ"ז הוא בכח הא"ס לעשות העלמות והסתרים כאלו, דכשם שההתפשטות בהאור עד המדרי' היותר אחרונות הוא בכח הא"ס דוקא, הנה כמו"כ הוא כח הא"ס המעלים ומסתיר בריבוי העלמות והסתרים. דזהו דכתיב' אכן אתה א-ל מסתתר, דזה שמסתתר בריבוי העלמות והסתרים הוא בחינת אתה ממש, דכשם שחסד א-ל* כל היום*, דיום הוא בחינת גילוי, וכמו שהגילוי הוא חסד ושם א-ל, הנה כמו"כ מה שמסתתר ומתעלם הוא בחינת אתה ממש. דזהו מה שא' בס"י עומק רום ועומק תחת, דכשם שעומק תחת שהוא הגילוי וההתפשטות עד מדרי' היותר אחרונות הוא בחינת כח הא"ס, הנה כמו"כ עומק רום בעילוי אחר עילוי הוא בכח הא"ס דוקא, דרק בכח הא"ס להעלים ולהסתיר בריבוי מיני העלמות והסתרים, דזהו אור אין סוף למעלה עד אין קץ.

דכשם שחסד א-ל: להעיר מזה"ג ל, ב.

- 5) יחזקאל כט, ג.
- 6) עקב ח, יז.
- 7) ישעי' מה, טו.
- 8) תהלים נב, ג.
- 9) פ"א מ"ה.

מהעצמות (ללא כל סדר השתלשלות), וכמבואר בארוכה בדרושי אדמו"ר האמצעי⁸ שיש הנברא הוא יש האמיתי.

וא"כ, הרי גם התהוות האור הי' יכול להיות באופן כזה, שיתהווה ישיר מן העצמות (כמו היש).

ומובן בפשטות, שאז — לא היו כל הצמצומים. כי: ענין הצמצומים הוא דוקא מפני שאופן התהוות האור הוא שתחילה כלול הוא בהמאור ואח"כ נמשך לגילוי, וכל המשכה היא ע"י "צמצום". אבל אם הי' מתהווה באופן ישיר מן העצמות, היינו, שהתהוותו הי' באופן דישי מאין, שהי' מתהווה דבר חדש שלא הי' תחילה כלל (כמו היש) — הרי פשוט, שאז לא הי' בו שום צמצום.

ועפ"ז מובן, דמ"ש בקבלה ובחסידות שיש כמה צמצומים בהאור — הרי זה דבר חידוש.

ג. ואין להקשות: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"⁹, ו"מבשרי אחזה אלקה". ומכיון שבנפש האדם, הרי הכחות כלולים תחילה בנפש, ואח"כ נמשכים ומשתלשלים ממדריגה למדריגה עד שמתלבשים באברי הגוף — הרי מזה מובן, שכן הוא גם בהגילויים שלמעלה, ומהו ה"חידוש" שבזה בקבלה ובחסידות? — שהרי פשוט שקושיא זו אין לה מקום כלל:

בנוגע לכו"כ ענינים ידוע שהציור דבחי' "אדם" למעלה ("נעשה אדם בצלמנו כדמותנו") הוא רק בדרגות נמוכות באלקות, משא"כ בדרגות נעלות — "לא אדם הוא"¹⁰.

וא"כ, הי' אפשר לומר כן גם בנוגע לענין ה"השתלשלות", דמה שכל בחינה נמשכת ומשתלשלת מבחינה שלמעלה ממנה (דוגמת ההשתלשלות שבכחות האדם) הוא רק בדרגות נמוכות — בדרגת האלקות שבעשי', או אפילו ביצירה ובבריאה, אבל — לא באצילות.

ומה שאנו יודעים שגם באצילות הוא כן — הרי זה רק מפני שאיתא בקבלה שענין ההשתלשלות הוא גם באצילות ולמעלה מאצילות, וגם בבחינת הגילוי הכי עליון שלאחרי צמצום הראשון. היינו, שהגילוי הכי עליון שלאחרי הצמצום (ראשית הקו) אינו התהוות חדשה (מהעצמות), כי אם, שיש אור שלמעלה מזה — בתחילה הי' אוא"ס ממלא את מקום החלל, וממנו — נמשך הקו ע"י צמצום.

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבט, ה'תשכ"ה

התוועדויות פעילות וכפרשת השבוע ביד רמה ובשירה ובשיר
להשם, תורת הנגלה והחסידות.
בברכה

מנחם שניאורסאהן

8) ביאורה"ז בשלח מג, ג [צו, ב ואילך].

10) שמואל"א טו, כט.

כאשר ישאלו אדם פשוט: האם לדעתך מוגבל הקב"ה באיזו הגבלה מסויימת שמחייב שכלך הדל? — יענה מיד: "פרא-אדם" שכמותך, כיצד עולה על דעתך שאלה כזו?! ... "מרעדט דאָן וועגן דעם אויבערשטן"! ... ואם הוא "עז-פנים", יוסיף ויאמר "לגדול" ששואל שאלה זו: יתירה מזה — אפילו בשכל הגדול שלך לא מוגבל הקב"ה! ... וא"כ, מניין יודעים אנו אודות ענין הצמצום (הן צמצום הראשון, והן הצמצומים שלפניו) וכללות סדר ההשתלשלות — לא מפני הכרח השכל, כי אם מפני שהדבר נתגלה בתורת הקבלה!

יתירה מזה — לא זו בלבד שהי' יכול להיות ענין ההתהוות מעצמותו ית' ללא סדר השתלשלות, אלא כן הוא בפועל — בנוגע להתהוות יש הגשמי:

באגה"ק ס"כ מבאר אדמו"ר הזקן שהתהוות יש הגשמי הוא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה".

[וענין זה מרומז גם בדברי הרמב"ם בהתחלת ספרו: "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", לא סתם ממציאיותו, כי אם "מאמיתת המצאו", למעלה משם הוי' (שלכן, שם הוי' אינו אלא ברמז ובהעלם, באופן של ר"ת⁵), עד לעצמותו ית' ממש. ו"מאמיתת המצאו" נמצאו כל הנמצאים שבעולם, עד "שלשול קטן שבים ויתוש קטן שיהי' בטבור הארץ"⁶].

ומה שהתהוות בפועל היא ע"י האור (שהוא מעין המאור כו'), עד להארה והארה דהארה כו' (כמבואר באגה"ק), ובאופן שישנו סדר השתלשלות [שתכליתו "אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון"] — הרי זה קשור עם ענין ה"צורה" שבנבראים, היינו, שבכדי שיהי' גילוי (אלקות) בהיש הגשמי, לכן, כח העצמות (המהווה את היש) בא ע"י אמצעות האור וע"י התלבשותו בכלים כו', באופן של "השתלשלות" ממדריגה למדריגה, אבל בנוגע להתהוות היש הגשמי גופא — התהוותו היא

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה², ומביא בעל ההילולא³ מאמר המדרש⁴, לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה⁵, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ואח"כ הנה האדם ע"י חטא עה"ד סילק את השכינה מן הארץ לרקיע, ואח"כ בדורות שלאח"ז שעברו על ציווי השם, נסתלקה השכינה מרקיע לרקיע עד לרקיע השביעי. ואח"כ באו צדיקים, אבות העולם, והורידו את השכינה מרקיע השביעי למטה, עד שבא השביעי, משה רבינו, שכל השביעין חביבין⁶, והורידה מן הרקיע לארץ, שזו היתה הכוונה שתחזור השכינה להיות בתחתונים, למקום שהי' עיקרי בתחלה. וזהו מ"ש צדיקים גוי' ישכנו לעד עלי', היינו, שענינם ועבודתם של צדיקים, עמך כולם צדיקים⁸, הוא לעשות דירה לו ית' בתחתונים, כי ע"י עבודתם באתכפיא ואתהפכא סט"א, אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁹, היינו, שמאיר ומתגלה אור הסוכ"ע, שזהו יקרא דקוב"ה שהוא בכולהו עלמין בשוה, דקאי על אור הסוכ"ע שמאיר בכל העולמות בשוה, ובאופן של אסתלק¹⁰. וזהו מ"ש¹¹ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, היינו, בהמשכן ומקדש, וגם בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל¹², שהם אלו שמשכינים (היינו ממשיכים) שכינתו ית' למטה, שזהו"ע ישכנו לעד עלי'.

וממשין לבאר¹³, שעיקר העבודה במשכן ומקדש (שענינם הוא לפעול שיהי' ושכנתי) הו"ע הקרבנות (והקטורת¹⁴), שענינם הוא

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק החמשה-עשר* מהמשך באתי לגני הישי"ת.
 (2) שה"ש ה, א.
 (3) רד"ה באתי לגני הישי"ת.
 (4) שהש"ר עה"פ.
 (5) ראה ב"ר פי"ט, ז.
 (6) ויק"ר פכ"ט, יא.
 (7) תהלים לז, כט.
 (8) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין רפ"י.
 (9) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינן לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם
 (1) מציינן גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.
 (10) ראה תו"א ויקהל שם.
 (11) תרומה כה, ח.
 (12) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פי"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.
 (13) פרק ב ואילך.
 (14) ריש פרק ג.
 * הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סח"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

(5) ראה שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם — (6) תניא שהיה"א פי"ז (פג, א) — בשם ר' דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם. מרמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ב ה"ט. ובכ"מ.
 (7) תניא פל"ו.

כמאמר¹⁵ רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס, ולאח"ז נעשה הענין דנחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני¹⁶, שהו"ע ההמשכה למטה. וזהו גם מה שהמשכן הי' מעצי שטים, כמ"ש¹⁷ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, כי, שטים הוא מלשון שטות (כדאיתא במדרש¹⁸), היינו, שצריך להפוך את השטות העולם ולעשות ממנו קרשים למשכן, וכמודגש גם בתיבת קרש, אותיות שקר (כמבואר בארוכה בהמשך המאמר¹⁹ ענינם של אותיות אלו, הן הרמז למעלה, והן בעבודת האדם), היינו, שמשקר העולם עושים קרשים למשכן, ובאופן שנקראים בשם עומדים, כענין העמודים שמחברים את המעלה עם המטה ואת המטה עם המעלה, עד שנעשים לאחדים. וכל זה נעשה ע"י העבודה באופן של שטות דקדושה, שזוהי העבודה שלמעלה מטעם ודעת. ועבודה זו נעשית ע"י בני שנקראים בשם צבאות הוי"ו.²⁰

וממשיך לבאר²¹ בעומק יותר מה שישראל נקראים בשם צבאות הוי"ו, שענין הצבא הוא שעל ידם יוכלו לצאת במלחמה ולנצח בה, והרי רואים במלכותא דארעא שענין הנצחון נוגע למלך ביותר וביותר, ועד שכל האוצרות, הן מה שאצר בעצמו והן מה שאצרו אבותיו, שהם יקרים כ"כ עד שאפילו אין מראים אותם, ועאכו"כ שאין משתמשים בהם, הנה בשביל הנצחון במלחמה פותח המלך את אוצרותיו ומבזבז אותם, שמוסרים אותם ע"י פקידי החיל בשביל אנשי החיל, צבאות הוי"ו, כדי שינצחו במלחמה.

ולהבין ענין האוצר למעלה, מקדים²² מ"ש ב(זהר וב) תיקוני זהר²³, אור א"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין קץ ותכלית, וכפי שמסיים לאח"ז²⁴ שהענין דלמעלה עד אין קץ הו"ע האוצר. וכדי להבין בהרחבה ובעמקות גודל הענין דלמעלה עד אין קץ, מבאר בסעיפים הקודמים²⁵ גודל הענין דלמטה עד אין תכלית, שהוא בבחי' התפשטות בבחי' אין סוף עד למטה מטה, ובאופן שבכל מקום שנמשך, גם למטה מטה, ה"ה

(15) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.
 (16) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי
 ופרש"י פינחס כח, ח.
 (17) תרומה כו, טו.
 (18) ספרי בלק כה, א. במדבר פ"כ, כב.
 תנחומא בלק טז.
 (19) פרק ו ואילך.
 (20) בא יב, מא.
 (21) פרק יא.
 (22) פרק יב.
 (23) זהר חדש יתרו לד, סע"ג. תיקוני זהר סוף תיקון נו. וראה גם שם תיקון יט.
 (24) פרק יז.
 (25) פרק יג. וראה ד"ה באתי לגני תשכ"ג (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תנג).

ענין הצמצום באור — חידוש של תורת הקבלה והחסידות

בלתי מוגה

א. דובר בהתוועדות שלפנ"ז¹ אודות המבואר בקבלה וחסידות שישנם צמצומים לפני צמצום הראשון (מרובע ולא עגול כו') — שענין זה מובן גם בפשטות, שהרי לפני שישנו אור ישנו מאור, ולפני שהאור מתפשט מן המאור ישנו אור הכלול בהמאור, ובזה גופא — לא רק ההתכללות ב"מאור", שהוא כבר תואר פרטי, יכולת להאיר (למטה מיכולת סתם), אלא גם ההתכללות בדרגות שלמעלה מזה, עד להתכללות בעצמות, ומכיון שכך, הרי מובן, שבכדי שיומשך דרגא ראשונה שבאור — בהכרח שיהי' ענין של צמצום כו'.

ו"מבשרי אחזה אלקה"³ — כפי שמבין כאו"א (אפילו אינו יהודי, להבדיל) בנוגע לכחות הנפש, שישנם כחות הנפש כפי שהם כלולים בנפש, כפי שהם בבחי' המשכה נעלמת, עד שבאים לגילוי והתלבשות באברי הגוף, ופשוט, שהמשכתם מהנפש כו' היא ע"י צמצום.

ובזה שקלו וטרוי' — מכיון שהדבר מובן בפשטות, וכאמור, "מבשרי אחזה אלקה", א"כ, מה חידשה, איפוא, תורת הקבלה והחסידות בענין הצמצומים?!

ובכן, גם שקו"ט זו היא כתוצאה מזה שלא חושבים אודות הבנת תוכן הענינים, כדלקמן.

ב. והביאור בזה — בפשטות:

כל האמור לעיל שתחילה צ"ל מאור ואח"כ אור, תחילה אור הכלול ואח"כ אור המתפשט וכו' — הרי זה רק מצד הגדרים דסדר השתלשלות, והרי פשוט שעצמותו ית' אינו מוגבל בגדרים אלו, ומצדו ית' יכול להיות אור ללא מאור, אור המתפשט ללא אור הכלול וכיו"ב, ולולי שבחר ברצונו בסדר השתלשלות, היתה יכולה להיות ההתהוות שלא ע"י סדר השתלשלות כלל, וללא כל צמצומים כו'.

(1) שיחת ש"פ יתרו (לעיל ע' מא ואילך). [רמט. וש"ג] — ד"ה רושם.
 (2) ראה ס' עבודת הלוי (ליקוטים דף עא (3) איוב יט, כו. וראה תניא אגה"ק רסט"ו.
 [הב']. (ב) — בשם ס' לימודי האצ"י. הערת (4) בהערות הת' ואנ"ש — מאריסטאון כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרנ"ט ע' עז (גלין ח"י סט"ז).

ומפורש הדבר בתורה — "רק²⁷ אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי! והגע עצמך: מדובר אודות גוי צדיק, שלא יהין להתקרב ל"אשת איש" מפני הציווי ד"לא תנאף" (שאינו אלא באשת איש²⁸), ואעפ"כ, "והרגוני על דבר אשתי", כדי... שלא תהי' "אשת איש"!).

וכאמור, שענין זה מודגש גם במציאותם של ישראל — הקשורה עם התורה (כנ"ל), שגם בהיותם באופן של התחלקות לפרטים, מציאותם האמיתית היא — כפי שהם בשרשם, "אב אחד לכולנה"²⁹.

ולכן, ע"י עבודתם של ישראל בתורה ומצוותי' — פועלים כן גם במציאות העולם, שב"כל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם" יורגש היסוד והשורש — "אמיתת המצאו", שזהו הענין ד"אנכי", וכפי שמסיים הרמב"ם³⁰: "וידיעת דבר זה (ש"כל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו") מצות עשה, שנאמר אנכי הוי' אלקיך". ובלשון הזהר³¹: פקודא דא קדמאה דכל פקודין .. למנדע לי' לקב"ה .. דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כולהו שמיא וארעא וכל חיליהון כו"³¹.

(משיחת ש"פ יתרו, ח"י שבט ה'תשמ"ה)

* * *

באופן של אין סוף, שזה מורה על גודל הענין. ולאח"ז מתחיל לבאר הענין דלמעלה עד אין קץ, שהו"ע נעלה יותר מאשר הענין דלמטה עד אין תכלית. ולאח"ז מסיים שזהו ענין האוצר, שאפילו ענין זה נותנים לאנשי הצבא, ולא רק נתינה סתם, אלא באופן של בזבז, שמזה גופא מובן עד כמה ענין הנצחון נוגע להמלך עצמו.

(ב) **ומתחיל** לבאר בפרק חמשה עשר: "והנה כשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל, הנה כמו"כ הוא אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי, בבחי' העדר האור והעדר הגילוי, ובכללות הו"ע הצמצום שהי' באור אין סוף ב"ה, שהוא התעלמות האור והתכללות בעצמותו ית". והענין בזה, דבשלמא בנוגע להענין דאוא"ס למטה עד אין תכלית, הרי כיון שאוא"ס בעצם הוא כמו שהוא לפני הצמצום, מובן גודל הענין שבהמשכתו למטה עד למטה שאין למטה הימנו, שזהו באופן דאין תכלית לגבי כמו שהוא לפני הצמצום. אבל אינו מובן מהו הענין דאוא"ס למעלה עד אין קץ, הרי בלאה"כ נמצא אוא"ס לפני הצמצום, ומהו ענין היותו למעלה עד אין קץ. ועל זה מבאר בהמאמר, שהוא למעלה מעלה עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי כו', ובכללות הו"ע הצמצום כו'.

והענין בזה, כמבואר בתורת הבעש"ט (שנדפסה בכתר שם טובא) בפירושו הכתוב²⁷ בראשית ברא אלקים את: בראשית ות"י בחכמה, שהוא אות א', כמ"ש²⁸ אאלפך חכמה, ונתעטף בו (בתוך אות א') וברא אור מן אות א' והוא אור אצילות, ואח"כ נתעטף עם אות א' באות ב' וברא עולם הבריאה, ואח"כ חזר ונתעטף עם אות ב' בתוך אות ג' וברא עולמות למטה מעולם הבריאה, עד שנתעטף באות ת' וברא עולמות תחתונים. וז"ש בראשית ברא אלקים את, שהוא כ"ב אותיות מן א' עד ת', ובתוכו רוחניותו ית' שנקרא שמים, שנתעטף ונתלבש הקב"ה בתוך כ"ב אותיות אלו וברא את הארץ, שהוא כל עניני חומר הארץ, שהוא ע"י ד' מאות לבושין מן א' עד ת', שהוא ארץ תחתית שאין למטה

(א) ח"ב קרוב לסופו ד"ה: מהבעש"ט זללה"ה בראשית ות"י (ס"ע 58)²⁶.

(30) הלי' יסוה"ת פ"א ה"ה.

(31) ח"ב כה, א (ברע"מ).

(27) וירא כ, יא.

(28) פרש"י פרשתנו כ, יג.

(29) תניא רפל"ב.

(27) בראשית א, א.

(28) איוב לג, לג.

(26) סימן שנה — בהוצאת קה"ת תשס"ד

ס"ע רכב ואילך.

הידיעה וההדגשה שאמיתת מציאותם (גם לאחרי שישנה מציאות בפועל, ובאופן של התחלקות לפרטים) היא — העצמות, הן בנוגע לאור — כאמור לעיל שבהיותו כלול בשמש מציאותו היא ביתר שאת, והן בנוגע לעולמות — כהדגשת הרמב"ם שה"יסוד" ("יסוד היסודות") של כל פרטים אלו הוא "אמיתת המצאו", עצמות.

וזהו כל ענין העבודה — להמשיך ולגלות במציאות הפרטים היסוד והשרש שלהם.

ד. והנה, מכיון שעבודה זו נעשית ע"י ישראל ותורה [שבשבילם נברא העולם]²², היינו, שהם המשלימים את הכוונה הנ"ל בבריאת העולם] — לכן, מתחיל ענין זה מישראל ותורה.

וזהו מה ש"אמר הקב"ה עשה"ד בדיבור אחד .. (ואח"כ) חזר ופירש על כל דיבור ודיבור בפני עצמו²³ — שבודאי צריכים להיות כל הפרטים, אלא שהתחלה והיסוד דכל הפרטים (גם כפי שבאים באופן של התחלקות פרטים) הוא — "דיבור אחד".

[וע"ד פתגם בעל ההילולא²⁴ שכל עשה"ד כלולים בדיבור הראשון, ודיבור ראשון כלול בתיבה הראשונה — "אנכי", ותיבת "אנכי" כלולה בראש התיבה — אות אל"ף].

וע"פ המבואר לעיל, מובן, שהפירוש ד"דיבור) אחד" כאן — כמו "יחיד", כלומר, אין הכוונה ל"אחד" השולל ענין שני ("אחד ואין שני"²⁵), אלא כמו "יחיד" — שמיוחד בעצם. ומ"ש "דיבור אחד" — הרי זה כדי להדגיש שכולל את הפרטים. אבל לאידך, התכללות הפרטים בו היא באופן שאין שייך ענין של התחלקות — "יחיד".

ועפ"ז מובן גם הטעם לכך שהתחלת עשה"ד הוא בענין הכי נעלה — "אנכי הוי' אלקיך", וסיומם — בדברים הכי פשוטים, עד ל"לא תחמוד גו'", להורות שגם קיום הענינים הכי פשוטים צריך להיות חדור ב"דיבור הראשון" — "אנכי הוי' אלקיך"²⁶.

[וכפי שראו במוחש בדורנו זה — כיצד היתה ההנהגה בענינים המחוייבים ע"פ שכל אנושי ("לא תרצח" וכיו"ב) כאשר נפרדו מהיסוד ד"אנכי הוי' אלקיך"!!!]

22 פרש"י ר"פ בראשית — מב"ר פ"א, קהלת ד, ח.
 ד. ויק"ר פל"ו, ד. ובכ"מ.
 23 פרש"י פרשתנו כ, א.
 24 ראה גם תר"מ חפ"ב ס"ע 133. וש"נ.
 25 ראה גם תר"מ חפ"ב ס"ע 188. וש"נ.
 26 ראה גם תר"מ ח"פ ע' 281 הערה

ממנו. ואח"כ חזר הקב"ה ונסתתר בכמה כיסויין ובכמה קליפין, דאינון תוהו ובוהו וחושך ותהום, וז"ש²⁹ והארץ היתה תוהו ובוהו וגו'. וכל זה נעשה ע"י שם אלקים (בראשית ברא אלקים), שהו"ע הגבורה והצמצום. ומזה מובן, שישנו אוא"ס כפי שהוא בגילוי לפני הצמצום, וכפי שמביא להלן בהמאמר שהי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות³⁰, ואח"כ נתצמצם ונתלבש האור בכמה לבושיין כנ"ל, ובלשון המאמר: "בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי, בבחי' העדר האור והעדר הגילוי", והיינו, שההעלם והעילוי הם בשני אופנים: העדר האור, והעדר הגילוי, העדר האור היינו שסילק אורו על הצד, והעדר הגילוי היינו שאפילו בהמקום שבו נמצא האור הרי זה באופן שהאור אינו בגילוי. ועפ"ז מבאר בהמאמר הענין דלמעלה עד אין קץ, כשם שנתבאר לפנינו בענין למטה עד אין תכלית.

ויש להוסיף בענין הצמצום וההעלם למעלה עד אין קץ, ע"פ המבואר בתורת הרב המגידי ברמזי תורה פ' בהעלותך³¹ על הפסוק³² עשה לך שתי חצוצרות כסף: הקב"ה עשה כמה צמצומים דרך כמה עולמות כדי שיהי' אחדות עם האדם שלא יכול לסבול את בהירתו, והאדם צריך לפרוש את עצמו מכל הגשמיות עד שיעלה דרך כל העולמות, ויהי' אחדות עם הקב"ה, ואז יקרא אדם, כי האדם (שלמטה) הוא רק ד' מ' [דהיינו דיבור מחשבה], וכשמתדבק בהקב"ה שהוא אלופו של עולם נעשה אדם. וזהו שתי חצוצרות כסף, שהאדם הוא חצי צורה שהוא רק ד"ם, ואל"ף לבד כביכול ג"כ אינו צורה שלימה, אמנם כשיתדבקו יחדיו נעשה צורה שלימה. ומזה מובן, שאף שישנם כמה צמצומים, העלם אחר העלם כו', מ"מ, אין זה באופן שהאור אינו שייך להמקום שבו מתעלם, והיינו, שאינו שייך לגילוי כלל, אלא תכלית הכוונה היא שיומשך האור למטה בהמקום שבו נמצא האדם, ובאופן של התאחדות שתפעל באופן פנימי, היינו, שהאדם (שמצד עצמו הוא רק ד"ם), ישבור (דורכברעכן) את כל הגשמיות שלו, ויעלה מלמטה למעלה, עד שיתחבר עם הקב"ה, שזהו האל"ף, אלופו של עולם, באופן של אחדות, צורה שלימה.

ב) אור תורה בהעלותך (נת' ביהל אור צח, ו (ס"ע שנו ואילך). במאמרי וארא בא העת"ר (בהמשך תעריב ח"ב ע' תתל [ח"ד ע' א'קכב] ואילך)).

29 בראשית שם, ב.
 30 עץ חיים שער א (דרוש עגולים 32) בהעלותך י, ב.
 31 סימן קלד.
 32 בהעלותך י, ב.
 ריושר) ענף ב.

עם העצמות [וכידוע¹² פתגם בעל ההילולא שצריכים לדעת גם מעלות עצמן], וזאת — כדי שלא יבוא ה"קלוגניקער", "מלך זקן וכסיל"¹³, וירצה "אָפרייסן אים" ממציאותו האמיתית עי"ז שיטעהו ששייך רק לדרגות שלמטה מזה כו', אלא עליו לדעת שהוא חד ממש עם העצמות, שהרי "ישראל (אורייתא) וקוב"ה [לא פרטי הדרגות ד"קדוש" (ז"א) ו"ברוך" (מלכות)¹⁴, כי אם עצמותו ית', "אליו ולא למדותיו"¹⁵, כפירוש אדמו"ר הזקן¹⁶ דקאי על עצמותו ית' כולא חד"¹⁷, כמבואר בדרושי חסידות בעשרות מקומות — הרבה יותר מהמקומות שבהם הוזכר אודות הצמצומים שלפני צמצום הראשון!

ג. ומובן, שהכוונה בכל הנ"ל אינה לשלול את ענין הפרטים — שהרי בודאי צריכה להיות התבוננות פרטית (כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בשער היחוד¹⁸).

דהנה, כמו שבנוגע להתבוננות בענין התהוות העולמות והנבראים, אין מספיק ההתבוננות בענין ההפלאה דהתהוות יש מאין בכלל, אלא צריך לידע גם פרטי העולמות והנבראים שנתהוו, ובזה גופא — לא רק "גדלו מעשיך"¹⁹, אלא גם "רבו מעשיך"²⁰,

[ומטעם זה האריך הרמב"ם כל כך בכל פרטי ענינים אלו, מכיון שהציווי "לידע כו'" כולל גם כל פרטי ענינים הנ"ל²¹, ומה גם שע"ז דוקא באים לאהבת ה' ויראתו כו'],

כמו כן הוא גם בנוגע לענין האור (שעל ידו היתה ההתהוות, כנ"ל) — שצריך לידע כל המדרגות שבו, לא רק ענין האור שכלול בעצמותו, אלא גם כל פרטי הדרגות שבאור הנמשך (והצמצומים שבין אחד לשני) הן לפני הצמצום והן אחרי הצמצום.

כוונת הדברים היא, איפוא, שביחד עם ידיעת הפרטים דרושה

ג) וממשיך בהמאמר: "דהנה לפני הצמצום הי' האוא"ס בגילוי, וכמ"ש בע"ח טרם שנאצלו הנאצלים הי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות וכו', וע"י הצמצום הנה נתעלם האור א"ס וכו'". ומזה מובן ענין נוסף, שהצמצום הוא רק בבחי' האור שהי' ממלא את כל המציאות, משא"כ כפי שאוא"ס למעלה כו' הוא בשרשו, בבחי' העצמות, ששם לא שייך לומר שהי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות, שהרי שם הוא רק ענין היכולת, אזי לא שייך גם ענין הצמצום. וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתורה אוריג ובלקוטי תורה³⁴, שענין הצמצום ומקום פנוי וחלל הוא רק בהאור, אבל במאור לא שייך צמצום ח"ו. והיינו, שבענין האור ששייך בו התפשטות, שייך בו גם צמצום. ומה שאומרים שע"י צמצום האור נשאר מקום פנוי וחלל, הרי זה רק בערך האור, שתחילה הי' האור בגילוי באופן שממלא את כל המציאות, שלכן לא הי' מקום למציאות העולמות, מצד רוב בהירות האור (כלשון תורת המגיד), ואח"כ כשנתעלם האור נעשה מקום פנוי וחלל, פי' שהוא חלל וריק מן האור, שאין בו אור והתגלות כלל. אבל המאור, הנה גם לאחרי הצמצום המאור הוא בהתגלות בכל מקום, וכמובא בתו"א שלכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלקה מצוי כו', שזהו"ע שם שמים שגור בפי כל³⁵.

ועדיין צריך להבין בנוגע לגילוי האוא"ס לפני הצמצום, שהי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות, דלכאורה, כיון שזהו אוא"ס באמיתות, הרי לא שייך בו תוארים והגבלות כלל, ובהכרח לומר שיש בו הן אור הגבול והן אור הבלי גבול, היינו, הן האור שנותן מקום למציאות, והן האור שאינו נותן מקום למציאות העולמות. ומהו הטעם שהי' גילוי האוא"ס באופן שהי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות, ללא נתינת מקום למציאות העולמות. ועל זה ממשיך בהמאמר: "והענין בזה, דהנה איתא בעבודת הקדש³⁶ הא"ס ב"ה כשם שיש לו כח בכבע"ג כמו"כ יש לו כח בגבול, דא"ת שיש לו כח בכבע"ג ואין לו כח בגבול, הרי אתה מחסר שלימותו, וא"ס הוא שלימותא דכלא, ופי' דשלימות

ג) ר"פ וירא (יד, ב) (הג' אדנ"ע³³).

16) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' קמד ואילך (נעתק ב"היום יום" יא תשרי). וראה גם ד"ה באתי לגני, דמוצ"ק פ' בשלה, י"א שבט תשכ"א פ"ו (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תה). וש"נ.
17) ראה זח"ג עג, א.
18) בתחלתו (פ"ד ואילך).
19) תהלים צב, ו.
20) שם קד, כד.
21) נתבאר בארוכה בלקו"ש השבועי (ולאח"ז בלקו"ש חכו"ו ע' 114 ואילך).

12) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח ריש ע' 7. תש"ה ע' 42. ה"ש"ת ע' 386. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' נא (נעתק ב"היום יום" כו חשון).
13) קהלת ד, יג ובפרש"י. קה"ר פ"ד, יג. זח"א קעט, סע"א. מדרש תהלים ט, ב.
14) ספהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה ספ"י (דרמ"צ קיט, ב). סה"מ תש"ח ע' 274. וראה לקו"ת שה"ש מ, ב ואילך. ובכ"מ.
15) ספרי — הובא בפרדס של"ב פ"ב.

33) הגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ענינים ע' סח. ע' ע. סה"מ תרפ"ט ס"ע כג ואילך. וש"נ.
34) נצבים מט, סע"א.
35) מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' יב.
36) ח"א רפ"ח.

הוא עצמות, כי שם, הנה הכל – ה"יכולת", ה"מאור" ו"האור" – הוא חד ממש.

והרי מוכן בפשטות, שבכדי שיומשך דרגא הכי ראשונה שבאור מהאור הכלול בשמש (בעצמות) – הרי זה צמצום מבהיל!
ועד"ז בנוגע לאור שבבחינת המשכה גופא – שכדי שיומשך מדרגה הכי ראשונה שבו עד לבחינת אור שהי' ממלא מקום החלל, הרי זה ע"י כו"כ צמצומים (כמשנ"ת במאמר בארוכה).

ורק לאחר זה בא הצמצום בהאור שהי' ממלא החלל בכדי שיהי' מקום לעמידת העולמות – שהוא "צמצום הראשון" הידוע ומבואר ברוב המקומות בדא"ח.

ב. ובנוגע להשאלה מדוע לא מדובר אודות צמצומים אלו, ומתחילים מיד עם צמצום הראשון – הרי זה מפני ש"כבוד אלקים הסתר דבר"⁷, ואמרו חז"ל⁸ "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור", ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע לדרגות תחתונות יותר איתא הלשון⁹ "שאינן אנו רשאים לדבר", ומכש"כ בדרגות אלו.

ואם ב"קבלה" (בלי הסבר וביאור) אין רשות לדבר – הרי ב"חסידות", באופן של ביאור בהבנה והשגה, "יתפרנסון מיני"¹⁰ – על אחת כמה וכמה שאינן אנו רשאים לדבר.

ומה שבמקומות מועטים כן מדברים בזה – הרי זה לפי שסוכ"ס צריך לדעת איך שכל ההשתלשלות, מתחיל מהאור [שעל ידו היא ההתהוות – כמבואר באגה"ק¹¹ ש"האור הוא כעין המאור הוא מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו כו' ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט"], התחלתו היא – מזה שכלול בעצמותו ית', שהוא "נושא הכל".

ועד"ל לשון הרמב"ם בהתחלת ספרו: "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", ד"אמיתת המצאו" – הוא העצמות.

ובפרט שענין זה נוגע גם לעבודתם של ישראל (שהם מגלים זאת בעולם, כדלקמן) – שיהודי צריך לדעת את התוקף שלו שהוא חד ממש

הא"ס הוא כולל כל"ג וגבול". ומ"מ, "לפני הצמצום הי' גילוי האוא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס הי' בהעלם, וזהו אומרו הי' אור עליון פשוט, שהוא אוא"ס הבל"ג, ממלא כל מקום המציאות, שהי' נרגש רק בחי' הא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס שהוא בחינת המציאות והישות לא הי' נרגש כלל". והיינו, שכאשר אור הבל"ג הוא בגילוי, לא נרגש אור הגבול, דאף שישנו אור הגבול, מ"מ, אינו נרגש, ומה שנרגש הוא רק האור הבל"ג, ובמילא אין מקום למציאות העולמות. ועל זה הוא ענין הצמצום, שהוא באופן צמצום אורו לגמרי, שלכן נעשה מקום פנוי וחלל, שהוא חלל וריק מן האור, שאין בו אור והתגלות כלל (כנ"ל), ולאח"ז המשיך קו קצר ודק, שממנו נעשה אח"כ בריאת ומציאות העולמות.

ד) **וממשיך** בהמאמר: "והצמצום הוא רק לגבינו, אבל לגבי ית' הרי הצמצום אינו מסתיר כלל, ומאיר לאחר הצמצום כמו קודם הצמצום, וכמאמר אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא העולם, בהשואה גמורה, ואין הצמצום מסתיר כלל".

והענין בזה, דלכאורה אינו מוכן, הרי ענין הצמצום שלאח"ז נעשה בריאת העולמות עד למטה עד אין תכלית, הוא שינוי גדול ביותר. אך הענין הוא, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בשער היחוד (פרק ט'), שלכאורה אינו מוכן מ"ש³⁷ אני הוי' לא שנית, דקאי על מלכות דא"ס, הרי מלכותך מלכות כל עולמים³⁸, היינו, שמלכותך כפי שהיא לפני הצמצום, היא מלכות כל עולמים עד לעולם הכי תחתון, וא"כ, כאשר יש שינוי אפילו במלכות דעשי', הרי זה פועל שינוי גם בבחי' מלכותך. ומבאר, שהתירוץ לכל זה הוא ענין הצמצום כידוע, דאם הי' השפע דרך עילה ועלול, הי' נופל ענין שינוי התפעלות כו', אבל מאחר שהמשכה היא בבחי' אור וזיו לבד [וכפי שמדייק שידוע ההפרש בין אור לשפע, וכמבואר גם בד"ה להבין ענין אור א"ס ב"ה שהוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית³⁹, שהכוונה בדיוק הלשון אור הוא לשלול את ענין השפע שפועל שינוי בהמשפיע], וגם הוא ע"י צמצום [ובפרט צמצום

ד) וראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א (ע' רפ).

39) מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' שע.
ועם הוספות כו' – אוה"ת ענינים ע' קי
ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' תכד [תנון ואילך].

37) מלאכי ג, ו.
38) תהלים קמה, יג.

7) משלי כה, ב.
8) חגיגה יג, רע"א.
9) ראה המשך תרס"ו ריש ע' תקצג (11) ס"כ (קל, סע"א ואילך).

[סה"מ תרס"ו רתס"ז ס"ע קיט. וש"נ].

הראשון שהוא באופן של סילוק ודילוג⁴⁰, שנסתלק האור ונעשה חלל ומקום פנוי וריק, ולאח"כ נמשך רק קו קצר ודק, נוסף לכך שהצמצום עצמו הי' באור והארה בלבד, ע"כ אין בעצמות אלקות שום שינוי כלל כו'. ויתירה מזה, שגם בענין האור לא נעשה שינוי. והיינו, שאע"פ שבהאור הי' ענין הצמצום, ועוד זאת, שגם האור שנמשך לאחר הצמצום הוא קו קצר ודק, שזה גופא שההמשכה היא באופן של קצר ודק הו"ע של צמצום (נוסף לכך שתחילת המשכתו היא ע"י הצמצום), מ"מ, הענין דלא שניתי הוא גם בהאור. וכמ"ש הצמח צדק במצות האמנת אלקות⁴¹, שענין זה (איך שאין שינוי גם בהאור) נתבאר בביאור האוצ"ח.

ויובן ע"פ הדוגמא שהובאה על זה⁴², דהנה נשמת משה רבינו היתה מבחי' אצילות, והיינו שהי' מאיר בו אצילות בבחי' גילוי למטה, הרי שנמצא גם למטה בחי' אצילות. והנה מצד אור האצילות עצמו אין מניעה, שאילו הי' משה גם היום פה עמנו, הי' אור האצילות מתגלה בו, רק שבדור הזה אין גילוי אור האצילות למטה, אבל מ"מ מוכרח להיות שבמציאות יש אור אצילות למטה ג"כ, אלא שאינו מתגלה בדורנו זה. ועד"ז בנוגע לענין הנבואה, שאע"פ שמשחרב ביהמ"ק בטלה נבואה⁴³, מ"מ, יש מציאות נבואה גם בעוה"ז, אלא שהמניעה היא מצד המקבלים, אבל מצד האור והשפע אין מונע, שבמציאות יש האור והשפע גם היום, רק שאינו נראה ונגלה אלא לפי ערך כח המקבלים. והיינו, שהשינוי אינו בהאור, כי אם בכך שאין מי שיוכל לקבל את האור. ועוד דוגמא לזה, כמובא במצות האמנת אלקות⁴⁴ המשל מהרב שמשפיל עצמו להתחכם עם תינוק קטן לפי השכלתו כו', וכפי שמבאר בהמאמר במשל "הרב המשפיע שכל לתלמידו, דחפצו הוא שיהי' נטיעותיו כמותו⁴⁵, אמנם בכדי שיוכל המקבל להכיל את ההשפעה ה"ה מסלק את אור שכלו לגמרי (כיון

בענין הצמצומים שלפני צמצום הראשון

בלתי מוגה

א. הוזכר בהמאמר דיום ההילולא¹ שאיתא בקבלה, והובא גם במקומות נדירים בחסידות, שיש צמצומים גם לפני צמצום הראשון.

וענין זה מובן גם בפשטות:

בספר התניא מבאר אדמו"ר הזקן בנוגע לאור השמש, ש"פשוט שאור וזיו הזה ישנו ג"כ בגוף וחומר כדור השמש. . שאם מתפשט ומאיר למרחוק כ"כ, כ"ש שיוכל להאיר במקומו², ולא עוד, אלא ש"שם מאיר ומתפשט. . זיוו ואורו (ו)ביתר שאת מהתפשטותו והארתו בחלל העולם³.

ומזה מובן גם בנמשל, בנוגע לענין האור למעלה (שהרי "מבשרי אחזה אלקה"⁴) — שעוד לפני שמתפשט ונמשך האור (גם כמו שנמשך קודם הצמצום, ובוה גופא בדרגא הכי עליונה), הרי הוא כלול תחלה בעצמות, בדוגמת אור הכלול בשמש.

והכוונה בזה (בתואר ד"שמש"⁵) — לעצמות ממש, ולא לענין ה"מאור".

דהנה, "מאור" — הוא תואר, ועד שהוא תואר פרטי, למטה גם מהתואר ד"יכולת", כי: פירוש ענין "מאור" הוא — מה שביכלתו להאיר, משא"כ כשאומרים "יכולת" סתם — הרי לא מפרשים מה הוא יכול, מכיון ש"יכולת" זו קאי על הכל, ולא דוקא יכולת להאיר. ובלשון הידוע בדרושי חסידות⁶ — שביכלתו להאיר וביכלתו שלא להאיר בשוה.

ומכיון שאפילו "יכולת" אינו עצמות (כדאיתא להדיא בכ"מ) — הרי בודאי ובודאי שכן הוא בנוגע ל"מאור", שאינו עצמות.

וענין ה"שמש" בנמשל הוא — העצמות, שמציאותו מעצמותו שאין לו שום עילה וסיבה ח"ו, ושם כלול האור. ובהיותו שם — הרי

(ה) פרק ו'⁴¹ (מצויין שם לבי' האוצ"ח — ראה) שרש מצ' התפלה פל"ד ואילך⁴² (— רפ"ה ג' עמודים חלק בגכ"ק⁴³: ולהעיר מלקו"ת הוס' לויקרא⁴⁴ ד"ה להבין מ"ש בס' אוצ"ח פ"ה) — ראה ג"כ לקו"ת נצבים (מט, ב).

(1) ד"ה באתי לגני דש"פ בשלח פ"ד (5) ראה תו"מ חנ"א ע' 379. וש"נ.
(2) לעיל ע' (כה). וש"נ.
(3) שעהיה"א פ"ג.
(4) תניא פל"ג.
(5) סה"מ קונטרסים ח"ב שכד, ב. שמו, א.
(6) תניא פל"ג.
(7) ראה תניא אגה"ק רסט"ו.

(40) ראה לקו"ת שה"ש מה, סע"ב.
(41) דרמ"צ נא, ב.
(42) שם קלד, סע"ב ואילך.
(43) לשון המו"ל דספר דרמ"צ הוצאה
(44) ע"פ לשון חז"ל תענית ה, סע"ב
ואילך.
(45) לקו"ת נצבים שם, ב.
(46) ראה ב"ב יב, א.
(47) פ"ד — במהדר"ב (מח, ב).
(48) ע"פ לשון חז"ל תענית ה, סע"ב
ואילך.
(49) נא, ב ואילך.

ששכל הרב נעלה יותר שלא בערך משכל והבנת התלמיד), וממציא אור שכל שהוא לפי ערך המקבל, ועושה בזה כמה צמצומים והעלמות בכדי שיוכל להתקבל אצל התלמיד, א"כ כל הצמצומים הם רק לגבי המקבל, אבל לעצמו אינו צמצום כלל". והיינו, שסילוק שכל הרב אינו באופן ששכל הרב אינו נמצא, כי אם, שאין לו שייכות להתלמיד המקבל, כי, מה שהרב הוא בעל שכל גדול כו', אינו נוגע להקישור של התלמיד המקבל עם הרב, ולכן, כאשר הרב צריך להשפיע ולגלות שכל לתלמידו, אזי שכלו של הרב אינו בגילוי, אפילו לא השכל המוגבל שבערך לתלמיד כפי שהוא אצל הרב ביחד עם שכלו של הרב מצד עצמו. ומכל זה מובן שאפילו מצד האור אין ענין של שינוי, כיון שהשינוי אינו אלא בהעדר מקבל שהוא בערך לקבל את האור, כמו אור האצילות או אור הנבואה, שיהי' בגילוי, כמו משה בזמנו או הנביאים בזמנם.

ויתירה מזה מבאר בעל ההילולא בהמאמר, שאפילו מצד הצמצום עצמו אין ענין של שינוי, "דגם לגבינו הנה הצמצום הראשון וכל הצמצומים דסדר השתלשלות הרי הם בשביל הגילוי, דלהיות דעיקר ענין הצמצום הוא בכדי שיתקבל, כנ"ל במשל, א"כ הרי אין הצמצום מסתיר". והענין בזה, כפי שמבאר בהמשל שחפצו של הרב הוא שיהי' נטיעותיו כמותו, היינו, שהתכלית היא שסוכ"ס יגיע התלמיד להיות כמו הרב, אלא שכדי שהתלמיד יבוא לזה, צריך להיות תחילה צמצום וסילוק שכל הרב לגמרי, כמו צמצום הראשון שהוא בדרך סילוק, ואח"כ צריך להיות המשכת קו קצר ודק, דהיינו שצריך להמציא אור שכל שהוא לפי ערך התלמיד, וגם לאחרי שהרב המציא אור השכל שלפי ערך התלמיד אינו יכול להמשיכו כפי שהוא אצלו, אלא צריך לעשות בזה כמה צמצומים והעלמות, שזהו"ע של קו קצר ודק, בכדי שיוכל להתקבל אצל התלמיד, ועי"ז יפעל סוכ"ס שיהיו נטיעותיו כמותו. ומזה מובן, שלא זו בלבד שמצד האור אין ענין של שינוי, כיון שהאור מצד עצמו ישנו בגלוי, ורק אינו שייך אל התלמיד, אלא עוד זאת, שאפילו הצמצום עצמו, כיון שכל תכליתו היא שהתלמיד יהי' כמו הרב (נטיעותיו כמותו), היינו, שהתלמיד יקבל גם את האור הבל"ג של הרב, הרי, בשעת הצמצום גופא נמצא בהצמצום האור הבל"ג של הרב, אלא שכדי שהתלמיד יקבל את האור הבל"ג, צריכה להיות ההמשכה באופן שנרמה להתלמיד שזהו"ע של שינוי וצמצום, אבל אין זה שינוי אמיתי, כי אם, כפי שהרב רואה בזה את הענין דנטיעותיו כמותו, אלא שזהו רק התחלה ובכח, ואח"כ נמשך ומתגלה בפועל.

ה) **אמנם** אע"פ שלאחרי כל הענינים דפעולת הצמצום הרי זה באופן דלא שנית, מ"מ, בנוגע לענין הגילוי, הרי זה באופן דהעלם אחר העלם, וכנ"ל מתורת הבעש"ט בענין ההתלבשות בכ"ב אותיות מן א' עד ת', ועד להתלבשות בתוהו ובוהו וחושך כו'. וזהו שממשיך בהמאמר: "ומ"מ הרי האוא"ס אינו נרגש, וגם בחינת האור פנימי שהוא האור והחיות המחי' את כל הנמצאים, הרי יש ברואים כאלו שאינם מרגישים שהוא חיות אלקי, והגם דכל או"א מרגיש שיש בו חיות המחי' אותו, ויודע בבירור שהעיקר הוא החיות, והיינו דהגוף אינו דבר וענין כלל והעיקר הוא החיות, ומ"מ הרי אינם מרגישים שהוא חיות אלקי". ויתירה מזה, כפי שמוסיף בהמאמר, "שהאור מתעלם ומסתתר ממדריגה למדריגה עד שיכול לומר לי יאורי כו'⁴⁹ וכחי ועוצם ידי כו'⁵⁰. והענין בזה, דלכאורה, הרי ע"י ההתבוננות צריכים לבוא לידי הכרה אשר בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם⁵¹. וכפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש בהמשך מים רביים (שזהו אחד המאמרים שחזרו אותו כמה פעמים⁵²), שכל דבר גשמי מורכב מד' יסודות אש רוח מים עפר⁵³, וכאשר יתפרדו כל היסודות אזי לא ישאר מאומה, ונמצא שעיקר המציאות של כל הדברים הגשמיים הוא כח המרכיב ומקשר ומאחד את כל היסודות (להיותו למעלה מהם), ששרשו מן המאמר המחי' אותו ומהוה אותו בכל עת ובכל רגע, באופן שלעולם הוי' דברך נצב בשמים⁵⁴. וכפי שמוסיף שם⁵⁵, שאלמלא ניתנה רשות לעין לראות את החיות והרוחניות שבכל נברא השופע בו ממוצא פי הוי' ורוח פיו, לא הי' גשמיות הנברא וחומר וממשו נראה כלל לעינינו כו'. והנה, אף שיכולים לבוא להכרה זו ע"י התבוננות, מ"מ, ישנו העלם אחר העלם כו', ועד שיכול לבוא למעמד ומצב הפכי, לומר לי יאורי כו' וכחי ועוצם ידי כו', באופן דחושך על פני תהום, כנ"ל, שזהו"ע ההעלם והעילוי למעלה עד אין קץ.

(ו) תרל"ו פרק קנט. ובכ"מ.

נמצא בהמשך מים רבים פקנ"ה יקס (המו"ז).

(53) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד ה"א ואילך.

(54) תהלים קיט, פט. וראה תניא

שעהוה"א פ"א.

(55) מתניא שם פ"ג.

(49) יחזקאל כט, ג.

(50) עקב ח, יז.

(51) תהלים לג, ו.

(52) ראה "היום יום" כח תמוז, שאחד

המאמרים שהי' אדמו"ר מהר"ש חוזר כמ"פ

הוא ד"ה מי כמוכה באלים תרכ"ט. ותוכנו

קץ. וזה פעל שגם יתרו, חכ' דקליפה שהוא תכלית הישות המעלים ומסתיר כו', גם הוא נהפך לאור כו'.

וענין הפרטים המנויים כאן בשמיעת יתרו, וישמע יתרו את כל אשר עשה גו', כי הוציא גו' מבאר בהמאמר שם³⁶, די"ל שהן ד' המדריגות דאורות וכלים ולבושים והיכלות. דקריעת ים סוף זהו בחי' האור בעצם שלמעלה מבחי' הכלים, ואשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו זהו"ע התלבשות האורות בכלים כו', ומ"ש כי הוציא ה' את ישראל ממצרים זהו בחי' הלבושים וההיכלות (כמבואר שם).

וזהו וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, דע"י הגילוי דקרי"ס שאז נבקעו כל הצמצומים, עד שזה נמשך בכלים ולבושים והיכלות, עי"ז נהפך יתרו שהי' בחי' כהן מדין להיות חותן משה, כיתרון האור מן החושך כו', וזה פעל אח"כ את הגילוי דמ"ת, שיהי' גילוי בחי' ישת חושך סתרו, למטה מטה בעוה"ז התחתון.

והנה התורה היא נצחית³⁷, ועד שישנו ענין מתן תורה בכל יום ויום³⁸, וכמבואר בלקו"ת³⁹ במארו"ל⁴⁰ מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו', שזהו משום שגם עכשיו ישנו הענין דמ"ת. אלא שעכשיו ענין זה הוא בהעלם, ולע"ל יתגלה, עד שיהי' בגלוי בהבנה והשגה, וכמ"ש⁴¹ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(ו) **וממשיך** בהמאמר, "דכ"ז הוא בכח הא"ס לעשות העלמות והסתרים כאלו, דכשם שההתפשטות בהאור עד המדריגות היותר אחרונות הוא בכח הא"ס דוקא (שזהו"ע דאוא"ס למטה עד אין תכלית), הנה כמו"כ הוא כח הא"ס המעלים ומסתיר בריבוי העלמות והסתרים" (שזהו"ע אוא"ס למעלה עד אין קץ). וממשיך, "דזהו דכתיב⁵⁶ אכן אתה א-ל מסתתר, דזה שמסתתר בריבוי העלמות והסתרים הוא בחינת אתה ממש, דכשם שחסד א-ל כל היום⁵⁷, דיום הוא בחינת גילוי, וכמו שהגילוי הוא חסד ושם א-ל, הנה כמו"כ מה שמסתתר ומתעלם הוא בחינת אתה ממש". והענין בזה, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בארוכה בהמשך תרס"ו ותער"ב⁵⁸ ובכ"מ, שכשם שהכח הבל"ג נמשך מבחי' בל"ג האמיתי, כך גם כח המגביל, וגם כח הגבול שלמטה ממנו, נמשכים מבחי' בל"ג האמיתי דוקא. וראי' לדבר, שהרי ידוע שכל אור וגילוי אי אפשר שיצמצם ויגביל את עצמו, כי אם מאין שנמשך האור והגילוי, משם נמשך הכח לצמצם ולהגביל [ואדרבה, מצד זה בהכרח לומר שהענין דמסתתר, כח הגבול, מגיע ב"אתה" למעלה יותר מהענין דא-ל, ענין הגילוי]. ומביא דוגמאות ומשלים כפי שהענין הוא למטה מן הצמצום, בעולמות, בכלים דבי"ע, ולמעלה יותר, בכלים דאצילות, וגם לפני הצמצום, עד לבחי' העצמות, ששם הו"ע היכולת, יכולת להאיר ויכולת שלא להאיר, כפי שהם בשוה. ומזה נמשכים ב' הענינים דלמטה עד אין תכלית ולמעלה עד אין קץ, ששניהם הם בכח הא"ס, שזהו שאומרים שאור א"ס הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, אלא שהענין דלמטה עד אין תכלית נמשך מהכח להאיר, והענין דלמעלה עד אין קץ נמשך מהכח שלא להאיר, שזהו הכח לצמצם ולהעלים בהעלם אחר העלם, שזהו מ"ש אכן אתה א-ל מסתתר, ועד שמסתתר בכמה כסויין ובכמה קליפין (כתורת הבעש"ט הנ"ל), וכפי שנמשך בעבודת האדם, שיכול לומר לי יאורי כו' וכחי ועוצם ידי כו', וכפי שמסיים בהמאמר, שענין זה הוא בכח הא"ס דוקא, דרק בכח הא"ס להעלים ולהסתיר בריבוי מיני העלמות והסתרים, דזהו אור אין סוף למעלה עד אין קץ.

(ז) ד"ה אדם כי יקריב, והסמוכים⁵⁸.

(56) ישע"י מה, טו. (59) פיי"ב. פקנ"ג (המשך תער"ב ח"א ע' יט [כה] ואילך. ע' שא [ח"ב ע' תין ואילך]. (58) המשך תרס"ו ע' קפח [רגן] ואילך. (60) מיכה ז, טו.

(36) המשך תער"ב שם ע' תתסב [א'קסד]. (37) ראה תניא רפי"ז. ובכ"מ. (38) ראה לקו"ת תזריע כג, א. סוכות פא, ג. ועוד. (39) שה"ש מב, סע"א. וראה גם תו"א ויצא כב, ב. פרשתנו סז, ב. ובכ"מ. (40) ברכות כב, א. (41) ישע"י מ, ה.

החושך. דזהו"ע יתרון האור מן החושך, דיתרון האור הוא שבא מן החושך (שלמעלה מאור), בחי' ישת חושך סתרו. והיינו, דכאשר האור בא מן החושך כפשוטו, שהחושך נהפך לאור, עי"ז נעשה יתרון בהאור, שהמשכתו היא מן החושך דבחינת ישת חושך סתרו.

ובזה יובן גם מ"ש כאן כהן מדין חותן משה כו', כי גם בב' ענינים אלו נרמזו הענין דיתרון האור מן החושך והחכמה מן הסכלות. כי כהן מדין חותן משה פירושו, שענין זה דכהן מדין דוקא, בחי' חכ' דקליפה ובחי' ישות, שהרי מדין הוא מלשון מדון ומריבה²⁷, תכלית הישות, נהפך לתכלית העילוי, שנעשה חותן משה. דחותן הוא מלשון חות דרגא²⁸, וחותן משה פירושו שיתרו פעל הענין דירידה (חות דרגא) בענינו של משה, שע"ז הי' יכול להיות מ"ת, הירידה דעליונים ירדו למטה. שהרי משה הוא הממוצע²⁹ בין ישראל לקוב"ה או בין ישראל לתורה. אך משה מצ"ע ענינו הוא למעלה מעלה, וכמ"ש³⁰ כי מן המים משיתיהו, וכדי שמשה יהי' בבחי' חות דרגא הי' זה ע"י יתרו. וכדאי' במדרש³¹ שעוד בהיותו במדין ביטל את הע"ז (וזה נפעל ע"י משה), דהיינו דכדי שמשה יוכל לפעול אצל יתרו הי' צריך להיות במשה בחי' חות דרגא, ואח"כ פעל זה במשה גם שיהי' ממוצע במ"ת, וזהו מה שכהן מדין נהפך כאן להיות חותן משה כיתרון האור מתוך החושך וכיתרון החכמה מתוך הסכלות.

וזוהו גם מה שפרש"י מה שמועה שמע ובא קרי"ס כו', היינו דהודאת יתרו באה ע"י קריעת ים סוף. כי גם ענין קרי"ס תוכנו הוא קריעת ובקיעת כל הצמצומים כו'³². ואף שים סוף קאי על ספי' המלכות, סופא דכל דרגין (דזהו ים סוף לשון קץ וסוף)³³, מ"מ הרי ידוע מארז"ל³⁴ שבקרי"ס נבקעו כל המימות שבעולם, שמזה מובן³⁵ גם בכללות ההשתלשלות, שאז נבקעו כל הצמצומים והמסכים והפרסאות, גם אלו שלמעלה מן הצמצום, וגם למעלה מבחי' אוא"ס למעלה מעלה עד אין

(ז) **וזוהו** ענין האוצר שנותנים כדי לנצח במלחמה, והיינו, שנותנים לא רק את הענין דאוא"ס למטה עד אין תכלית, אלא גם מבזבזים את האוצרות, שענינו של אוצר שהוא בהעלם, שזהו"ע ההעלם והעילוי למעלה עד אין קץ. ועי"ז מנצחים אנשי הצבא את המלחמה, וכאמור, שאע"פ שנותנים את האוצרות ע"י פקידי החיל, הרי הכוונה בזה היא שע"י פקידי החיל יגיעו האוצרות לאנשי החיל, אנשי הצבא, שנקראים צבאות ה', שהם אלו שמנצחים את המלחמה בפועל. וכשם שביצי"מ נקראו בני"י בשם צבאות ה', כמ"ש²⁰ יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים על צבאותם, הנה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות⁶⁰, בביאת משיח צדקנו, ע"י העבודה במשך זמן הגלות בהיציאה למלחמה, באופן שלוקחים את האוצר של יראת שמים⁶¹, שעל ידו מקבלים גם את האוצר שלמעלה, ומנצחים את המלחמה, ובני ישראל יוצאים ביד רמה⁶², ע"י משיח צדקנו, בקרוב בימינו.

(31) שמו"ר פ"א, לב. ועוד.

(32) ראה לקו"ת צו יד, ג. ובכ"מ.

(33) ראה זח"ג רנה, א. קהלת יעקב ע' ים סוף.

(34) פרש"י ומכילתא בשלח יד, כא.

(35) ראה סידור עם דא"ח רסג, ג [שפה,

א]. רפה, ג [תיח, א ואילך]. ובכ"מ.

(27) ראה סה"מ תרנ"ט ע' נה [ס"ע רכו

ואילך]. וש"נ.

(28) כ"ה בהמשך תער"ב שם. ובכ"מ.

וראה יבמות סג, א.

(29) ראה לקו"ש ח"ט ע' 10 ואילך. וש"נ.

(30) שמות ב, י. וראה תו"א פרשתנו ט,

א. ובכ"מ.

(62) כמ"ש ביצי"מ — פרשתנו (בשלה)

יד, ח.

(61) ראה ברכות לג, ב.

העצמות) המשכתו היא ג"כ ע"י צמצום. דזהו מה שארוז"ל¹⁸ עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, דגם כדי שיהי' ענין הוא ושמו בלבד צ"ל ענין הצמצום. ובמ"ת נמשך למטה הענין שלפני הצמצום, עד לבחי' ישת חושך סתרו. ויש לומר, דזהו מה שאומרים¹⁹ גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור, דהכוונה בזה היא לא רק כמבואר במ"א²⁰ הפירוש בזה שגולל אור א"ס שלפנה"צ מפני חושך הצמצום וחושך הצמצום מפני אור הקו, אלא יתר על כן, דגולל אור מפני חושך היינו שהמשכת האור היא מבחינת החושך שלמעלה מאור, בחינת ישת חושך סתרו.

וע"פ הקדמה זו, שהחידוש דמ"ת הי' גילוי בחי' ישת חושך סתרו, יובן גם מה שלפני מ"ת הי' צ"ל הודאת יתרו. דהנה כתיב²¹, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך, ומבואר הפירוש בזה²², דיתרון האור הוא מן החושך דוקא היינו ע"י בירור החושך, ועד"ז הוא יתרון החכמה מן הסכלות, שמן הסכלות דוקא נעשה יתרון בהחכמה. ופירוש²³ סכלות כאן אי אפשר לומר שהוא כפשוטו, כי אז מאי קמ"ל שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, אלא הכוונה היא לסכלות שבערך החכמה דקדושה, וכמבואר בהמשך המאמר²³, שסכלות הם חכמות חיצוניות ונק' סכלות להיות ידוע ההפרש בין חכמה דקדושה לחכמה דקליפה, דחכמה דקדושה הוא ביטול, וחכ' דקליפה היא תכלית הישות, דכיון שחכ' דקליפה מביאה לישות וכל גיא שוטה²⁴, לפיכך נק' בשם סכלות. אך ע"י בירור הסכלות (היינו החכ' דקלי') נעשה יתרון בחכ' דקדושה כו'. וזהו ענין הודאת יתרו שאמר עתה ידעתי גו', כי יתרו עבד את כל הע"ז שבעולם²⁵, שזהו"ע חכ' דקליפה, וע"י הודאתו נעשה יתרון בחכמה דקדושה ובאור דקדושה. ובזה²⁶ יש לבאר מה שע"י הודאת יתרו דוקא הי' הגילוי דמ"ת, כי ענין הגילוי דמ"ת הי' מבחי' ישת חושך סתרו, שזהו ענין יתרון האור, וגילוי בחי' זו נעשה דוקא ע"י בירור

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבט, ה'תשמ"ה

"הצלחה רבה בכל עניני הילולא דנשיא דורנו ובתר רישא גופא
אזיל האנשים והנשים והטף
כולל ובפרט התועדויות פעילות ומתוך אהבת ישראל, ביום
ההילולא ובשבת קודש להוי' מחר, שבת שירה, ובמוצאי שבת
והמשך שלהן ופירותיהן בכל הימים שלאחריהן,
ויקויים היעוד בספר דוד מלכא משיחא: אל תשקוט קל
וידעו כי אתה שמך הוי' לבדך עליון על כל הארץ
ובני ישראל יוצאים ביד רמה,
במהרה בימינו ממש בגאולה האמתית והשלימה.
בברכה"

/מקום החתימה/

(18) פדר"א רפ"ג.
(19) ברכות ק"ש של ערבית (ברכות יא, ריש ע"ב).
(20) ראה תו"ח תצוה תסד, ב [שיח, ג] ואילך. ותולדות כ, ג"ד. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ז. סה"מ תרע"ח ע' שעח. סה"ש תרצ"א ע' 260. שיחת אור לו' תשרי תשמ"ה ס"ג (התועדויות תשמ"ה ח"א ע' 105). ועוד.
(21) קהלת ב, יג.
(22) ראה ספר הערכים חב"ד כרך ב ס"ע תקעה ואילך. וש"נ.
(23) ראה המשך תער"ב שם ע' תתסא [א'קסג].
(24) ראה לקו"ת מסעי צא, ג. דרמ"צ קח, א. ובכ"מ.
(25) ראה פרש"י ומכילתא פרשתנו יח, יא.
(26) ראה גם לקוטי לוי"צ לזהר פרשתנו שם (ע' עד ואילך).

ובתר .. אזיל: עירובין מא, א.
האנשים .. והטף: וילך לא, יב. — ואפילו קטני קטנים.
ובשבת .. מחר: שיעור חומש דיום ההילולא (בשלח טז, כג).
והמשך: הפעולה עצמה נמשכת ו(נוסף ע"ז) ופירותיהן — ומעלה בכאו"א, וכמובן גם מרד"ה באתי לגני (דההילולא).
היעוד: תהלים פג, ב. שם, חותמו.
ובני .. רמה: תחלת פרשת יום ההילולא (בשלח יד, ח).

תהלים פג: הקצפיטל תהלים דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו (המו"ל).

הי' בעולם לפני מ"ת. כי בעצם התורה יש לה קשר ושייכות אל העולם, כמאמר⁸ אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, דמזה גופא שאומרים שהתורה קדמה לעולם, מוכח שיש לה ערך ושייכות אל העולם, ובפרט שלשון חז"ל הוא אלפיים שנה כו', היינו שהקדימה היא במשך זמן מסויים, שזה מורה עוד יותר שיש לה ערך ושייכות אל העולם. ועוד זאת, דנוסף על מה שגם מקודם (לפני ברה"ע) הייתה התורה שייכת לעולם כנ"ל, אלא עוד זאת, שאח"כ הי' גם לימוד התורה בפועל, גם לפני מ"ת. וכדאי' בפדר"א⁹ שענין לימוד התורה (סוד העיבור) כבר הי' אצל אדם הראשון, והוא מסר ענין זה לדורות שלאחריו. ובפרטיות הי' ענין לימוד התורה בעם ישראל, וכדאי' בגמרא¹⁰ (נוסף על המבואר בפדר"א שם) שאברהם זקן ויושב בישיבה ויצחק זקן ויושב בישיבה כו' יעקב זקן ויושב בישיבה כו', ומעולם לא פרשה ישיבה מאבותינו אפילו במצרים כו', ועד"ז הי' ענין לימוד התורה אצל עמרם (שהרי נצטווה במצרים מצוות יתירות¹¹), וכן הי' ענין לימוד התורה אצל משה רבינו, ולא רק בתור בנו של עמרם, אלא גם בתור מנהיג ישראל, ועד שהלימוד שלו לפני מ"ת הי' (לא רק שבעים שנה, אלא גם) בבחי' ואם בגבורות שמונים שנה¹² (שהרי בשעת מ"ת הי' משה בן שמונים שנה¹³) וא"כ דורש ביאור, מהו החידוש שבמ"ת, שבהקדמה אליו הי' צ"ל ענין הודאת יתרו כו'.

אך הענין הוא, דהנה ידוע¹⁴ שלפני מ"ת היתה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, ובמ"ת נתבטלה הגזירה. וטעם הדבר, דלפני מ"ת הי' רק ענין הגילויים שבתורה, כמ"ש¹⁵ ותורה אור, והחידוש שבמ"ת הוא שנמשך העצם שלמעלה מענין הגילויים, בחי' ישת חושך סתרו¹⁶, עד לעצמותו ומהותו ית'.

וביאור הענין יובן ע"פ משנת"ל במאמרים הקודמים¹⁷, דתחלת כל סדר ההשתלשלות היתה ע"י הצמצום, ועוד זאת שגם האור שלפני הצמצום הנה בשבילו הי' צ"ל ג"כ ענין הצמצום, ועד שגם הענין הכי ראשון מיד לאחר עצומה ית' כביכול (כמה ששייך לומר ענין זה לגבי

בס"ד. ש"פ בשלח, י"א שבט, ה'תשמ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא בעל ההילולא (במאמרו שהוציא לאור ליום ההילולא שלו בשנת השי"ת) מאמר המד"ר במקומו, לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, וע"י המעשים הבלתי רצויים עלתה (נסתלקה) השכינה מהארץ לרקיע ועד לרקיע הז', ואח"כ עמדו ז' צדיקים וע"י מעשיהם הטובים הורידו את השכינה מהרקיע הז' וכו', עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין³ והורידה לארץ (והיינו, דאף שמשה פעל הורדת השכינה מרקיע הא' לארץ, מ"מ הרי זה נקרא שהורידה מרקיע סתם, דהיינו מכללות ענין הרקיעים, אל הארץ). וזהו ענין עבודת הצדיקים בכלל, כמ"ש צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', שענין עבודת כל אחד מישראל, ועמך כולם צדיקים⁴, הוא להמשיך את השכינה (שנקראת בשם שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת בתחתונים, כדאיתא בתניא⁵) למטה בארץ, עלי'. והכח לעבודה זו הוא ממה רבינו שהמשיך את השכינה למטה בארץ בבנין המשכן. ועד"ז נמשך במשה שבכל דרא ודרא⁶, ועד למשה שבכאו"א מישראל⁸, שע"ז נעשה בכאו"א מישראל ענין מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה⁹, היינו שיראה היא מילתא זוטרת¹⁰ לגבי כאו"א מישראל. ולכן עבודתו של כאו"א מישראל היא לעשות משכן ומקדש לו ית', עד שיהי' ושכנתי בתוכם¹¹, בתוך כל אחד ואחד מישראל¹². ובפרטיות יותר הנה עבודה זו היא באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא¹³, דהיינו הפיכת החושך

(8) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד. ושי"נ.
(9) רפ"ח. וראה לקו"ש ח"כ ע' 14. ושי"נ.
(10) יומא כח, ב. ושי"נ.
(11) רמב"ם ה' מלכים פ"ט סה"א.
(12) תהלים צ, י.
(13) ראה וארא ז, ז.
(14) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג.
(15) משלי ו, כג.
(16) תהלים יח, יב. וראה זח"ג רכה, א. ובכ"מ.
(17) ד"ה באתי לגני דש"פ בשלח, י"א שבט; ד"ה ארבעה ראשי שנים דט"ו בשבט (לעיל ע' כה ואילך; ע' לא ואילך).

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק החמשה-עשר* מהמשך באתי לגני השי"ת.
(2) שה"ש ה, א.
(3) ויק"ר פכ"ט, יא.
(4) תהלים לז, כט.
(5) ישעי' ס, כא.
(6) פמ"א (נד, ב).
(7) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).
(8) ראה תניא פמ"ב.
(9) ע' 173 הערה 45.
(10) הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סח"מ באתי לגני ח"א ע' vi. ושי"נ.
(11) עקב י, יב.
(12) ברכות לג, ב. מגילה כה, א.
(13) תרומה כה, ח.
(12) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.
(13) ראה זח"א ד, א. תניא פ"י (טו, סע"א).

שבעולם לאור. וזהו גם ענין קרשי המשכן, כמ"ש¹⁴ ועשית את הקרשים למשכן, שזהו מה שנתהפך מהשקר (שקר אותיות קרש) שבעולם, דעולם הוא מלשון העלם והסתר¹⁵, שזהו ענין של שקר, והעבודה היא להפוך את השקר לקרש, להיות קרשים למשכן, לעשות בו משכן לו ית'.

(ב) **ומבאר** בהמשך המאמר¹⁶, שכללות העבודה להפוך את שקר העולם להיות קרשים למשכן לו ית', נעשית ע"י בניי שנקראים בשם צבאות הוי'. והענין בזה, דהנה, שלמות העבודה היא באופן של עבדות, כמו משה רבינו שהי' עבד נאמן¹⁷, ועד שהיתה בו גם מעלת עבד פשוט (כמבואר הענין בהמשך תרס"ו¹⁸), והרי עבודת העבד היא בבחי' מס"נ. ויתר על כן, שישראל הם בניי לאבינו שבשמים, והרי עבודת הבן עבור אביו היא ג"כ בבחי' מס"נ, ואדרבה, עוד יותר מהמס"נ דעבד, וכדאיתא בזהר¹⁹ (הובא ונתבאר בתניא²⁰) כברא דאשתדל בתר אבוי כו' יתיר מגרמי' כו' ומסר גרמי' כו'. וזהו שהעבודה לעשות את העולם למשכן לו ית' נעשית ע"י בניי שנקראים בשם צבאות הוי'²¹, כי, עבודה זו היא באופן של מס"נ, ולכן נעשית ע"י צבאות הוי', שענינו של צבא הו"ע המס"נ. וממשיך לבאר²² כללות הענין דצבאות הוי' ע"פ משל מצבא של מלך בשר ודם, שבשביל נצחון המלחמה פותח המלך גם את האוצרות הכי יקרים כו', והיינו, שכל האוצרות שאצר וקיבץ הוא ואבותיו כו', אוצרות יקרים, ועד לבחי' יקר מכל יקר, וגנוזים וכמוסים מעין כל רואה, היינו, שלא זו בלבד שאינו משתמש בהם לשום דבר, אלא עוד זאת שאינו מגלה אותם לעיניי אחרים, הנה בשביל ניצוח המלחמה מבזבז המלך את האוצרות ונותן אותם לאנשי החיל. והגם שנתנית האוצר לאנשי החיל היא ע"י פקידי החיל, מ"מ, תכלית הכוונה היא שיגיע האוצר לידי אנשי החיל העומדים במלחמה, כדי שיוכלו לנצח במלחמה. וע"פ המשל יובן גם נמשל (כמאמר²³ שנשתלשלו מהן), שבשביל נצחון המלחמה, נצח ישראל לא ישקר גו'²⁴, מבזבזים את כל האוצרות שלמעלה, ונותנים אותם לאנשי החיל ע"י פקידי החיל. וכמבואר במ"א²⁵ שהאוצר שלמעלה

בס"ד. ש"פ יתרו, ח"י שבט, ה'תשמ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים¹, ופרש"י מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף כו'. וצריך להבין, מה ענין קרי"ס לכאן. גם צריך להבין, דהרי פרשה זו מדברת בשבחו של יתרו, שיצא מארץ מולדתו אל המדבר לשמוע דברי תורה, וא"כ למה נזכר כאן שהוא כהן מדין היינו שהי' כומר לע"ז. ויתר על כן, ע"פ מ"ש אח"כ חותן משה משמע שמעלתו היתה גדולה משל משה רבינו, שהרי חייב אדם בכבוד חותנו², ובפרט לפי פירוש רש"י³ שכבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא, שמכ"ז מובנת מעלתו של יתרו, וא"כ דורש ביאור ביותר למה נזכר כאן שהוא כהן מדין, שהי' כומר לע"ז. גם ידוע הדיוק בזה (בד"ה זה לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב⁴), מהו שכתוב את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, למה מחלק זה בב' ענינים, שהרי מה שעשה למשה ולישראל זהו שהוציאם ממצרים, וממה שמחלקם משמע שהם ב' ענינים. ורש"י פירש (כנ"ל) שוישמע יתרו היינו שקרי"ס שמע, וא"כ גם וישמע יתרו הו"ע בפ"ע והרי יש כאן ג' ענינים, וישמע יתרו, ואת כל אשר עשה כו', וכי הוציא ה' כו', וצ"ל מהו תוכן ג' ענינים אלו. גם מביא שם מ"ש בזהר (פרשתנו⁵) דמ"ת הי' ע"י הודאת יתרו דוקא, דכאשר אמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כדין אסתלק ואתייקר קוב"ה ביקרי' עילא ותתא ולבתר יהיב אורייתא, ומדייק בזה, דזה תמוה למה בהודאת יתרו דוקא הי' תלוי ענין מ"ת.

ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה ביאור החידוש שבמ"ת, שבשביל זה הי' צ"ל קודם ענין הודאת יתרו. דלכאורה ענין התורה כבר

- (1) פרשתנו יח, א.
- (2) ממכילתא עה"פ. זבחים קטז, א.
- (3) מכילתא פרשתנו יח, ז. ובכ"מ.
- (4) פרשתנו שם.
- (5) ח"ב ע' תתנא [ח"ד ע' א'קנא] ואילך.
- (6) ראה גם בכל הבא לקמן — אוה"ת פרשתנו ע' תשיט ואילך.
- (7) סז, ב.
- (8) פרשתנו שם, יא.

- (14) תרומה כו, טו.
- (15) לקר"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.
- (16) ספ"י ואילך. וראה גם פי"ז. פי"ט.
- (17) בהעלותך יב, ז. תפלת העמידה דשחרית לשבת.
- (18) ד"ה ומקנה רב ואילך (המשך תרס"ו ע' שח [תי' ואילך]).
- (19) ח"ג רפא, א.
- (20) ספ"י. פמ"ד.
- (21) בא יב, מא.
- (22) בפרק יא.
- (23) תניא רפ"ג.
- (24) שמואל"א טו, כט.
- (25) ראה אור תורה להח"מ סימן ריא. תו"א כו, ב. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך ב ע' תכד ואילך. וש"נ.

הוא בחי' אוצר של יראת שמים²⁶, שעל זה אמרו²⁷ הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ואוצר זה נמסר לאנשי החיל העומדים במלחמה לעשות מהעולם משכן ומקדש לו ית'.

ויש להוסיף, שכל האמור לעיל הוא בפרטיות יותר בדרא דעקבתא דמשיחא. והענין בזה, דהנה ידוע שעבודת המס"נ בדרא דעקבתא דמשיחא היא בתוקף יותר. וכמבואר בתו"א²⁸ ובכ"מ²⁹ עה"פ³⁰ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שעיקר ענוותנותו של משה היתה בפני דרא דעקבתא דמשיחא, מחמת המס"נ שלהם שעומדים בתוקף בפני כל המניעות והעיכובים, ובפרט בפני המלעיגים, ובאופן דאל יבוש מפני המלעיגים³¹. וזהו גם מה שדוקא ע"י העבודה דדרא דעקבתא דמשיחא באים לשלימות ענין עשיית המקדש לו ית', ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כפי שיהי' בביהמ"ק השלישי, וכמ"ש הרמב"ם³² שמצות עשיית כל בתי המקדשות נלמדת מהפסוק ועשו לי מקדש שנאמר במשכן שעשה משה רבינו, וממשיך, וכן בנין העתיד להבנות (ביהמ"ק השלישי) אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כו' בנוהו כו' ומעין דברים המפורשים ביחזקאל. והרי ביהמ"ק השלישי הוא בית העולמים האמיתי, להיותו בית נצחי³³, ע"ד ובמכ"ש וק"ו ממקדש שעשה משה, דכל מעשה ידי משה נצחיים³⁴. והרי ביהמ"ק השלישי יבנה במהרה בימינו ממש ע"י מעשינו ועבודתנו דדרא דעקבתא דמשיחא שעבודתם היא מתוך מסירת נפש (שזהו אופן העבודה דעבד נאמן וכן נאמן ועבד פשוט וכו'), שזהו עיקר הענין של צבאות הוי'. ומטעם זה הנה גם נתינת האוצר היקר מכל יקר כו' היא במיוחד לדרא דעקבתא דמשיחא.

ג) והנה כדי לבאר ענין האוצר למעלה, מביא בהמשך המאמר³⁵ את דברי התיקוני זהר³⁶ אור אין סוף למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. ולאחרי שמבאר ענין למטה עד אין תכלית, הנה בפרק

(26) ע"פ ישעי' לג, ו. ברכות לג, ב. שבת
 ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך. רש"י.
 (27) ברכות שם.
 (28) שמות נב, ב.
 (29) תו"ח שם סד, ב [מו, ד]. סה"מ
 עטר"ת ע' תסד. תרפ"ט ע' רצט. וש"נ.
 (30) בהעלותך יב, ג.
 (31) ראה טור ורמ"א או"ח ר"ס א.
 (32) ריש הל' ביהב"ח. וראה לקו"ש חט"ז
 ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך. רש"י.
 (33) ראה זה"ג רכא, א. ח"א כח, א. וראה
 פרש"י פרשתנו טו, יז.
 (34) סוטה ט, סע"א.
 (35) ריש פרק יב.
 (36) סוף תיקון נו. זהר חדש יתרו לד,
 סע"ג. וראה גם תיקוני זהר תיקון יט.

גופא קאי האדם עץ השדה על תלמיד חכם (כדאיא בגמרא²⁹), שזהו"ע ישראל ותורה, בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית¹³. ומה שנקרא עץ השדה הרי זה לפי שעיקר עבודת האדם היא בהמדות שלו [שבהם יכול לעבוד עבודתו בשלימות, משא"כ בנוגע למוחין, ששלימות העבודה בזה תהי' לעתיד לבוא³⁰], שהם בדוגמת עולם הצומח³¹, והיינו, שבמעשינו ועבודתנו צריך להיות אופן העבודה דמעלין בקודש³², שהו"ע צמיחה תמידית. ועל זה ישנו יום בשנה שנקרא בשם ראש השנה, שממנו נמשך שבכל ימות השנה יוכל להיות ענין הצמיחה, ובהצמיחה יהי' ניכר שזהו האדם עץ השדה, היינו, שניכר היותו אדמה לעליון, שעש"ז נקרא בשם אדם, ובאופן שצומח והולך בענין זה.

ה) וענין זה מקרב ומזרו עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים מ"ש³³ וניגש חורש בקוצר, כיון שיהי' ענין הצמיחה באופן של זריזות ואחישנה הכי גדולה. וגם זה נעשה ע"י מעשינו ועבודתנו באופן של זריזות, וכפי שאדמו"ר הזקן מפליא באגה"ק שלו³⁴ במעלת ענין הזריזות, שהיא שעמדה לנו וכו'. ועי"ז פועלים שהגאולה האמיתית והשלימה תהי' באופן דאחישנה³⁵, ארו עם ענני שמיא³⁶. והמעשה הוא העיקר, שתהי' הגאולה בעולם הזה הגשמי, ובאופן של ממש, שיכולים למששה בידים, וכמו"כ גם בנוגע להיעוד ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו³⁷, שלא יצטרכו אפילו לעינים, אלא הבשר עצמו יראה וירגיש את כח הפועל בנפעל³⁸. וכל זה יהי' במהרה בימינו ממש, ע"י האחישנה בהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובעגלא דידן.

(29) תענית ז, א.
 (30) מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' ד ואילך.
 (31) תו"א ד, א. ובכ"מ. וראה לקו"ש
 חכ"ד ע' 117 ואילך. וש"נ.
 (32) ברכות כח, א. וש"נ.
 (33) עמוס ט, יג. וראה תענית ה, א.
 (34) סימן כא.
 (35) ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א.
 (36) דניאל ז, יג. סנהדרין שם.
 (37) ישעי' מ, ה.
 (38) ראה תו"ח תצוה תפכ, א [שכט, ב].
 לקו"ש חט"ו ע' 44. חכ"ב ע' 37 הערה 72.
 (39) עמוס ט, יג. וראה תענית ה, א.

ט"ו] שהוא הפרק השייך לשנה זו, כי, לאחר שלמדו את עשרים הפרקים של ההמשך במשך עשרים השנים הראשונות, שאז נעשה הענין דבן עשרים שנה ראוי למכור (לישא וליתן) בנכסי אביו³⁷, הנה אח"כ לומדים אותם פעם שני, כפליים לתושי³⁸, ושנה זו היא שנת הט"ו בפעם הב' מתחיל לבאר מהו ענין למעלה עד אין קץ, שזהו האוצר שלמעלה. ומבאר בזה, דכשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל (כפי שנתבאר בפרקים הקודמים), הנה כמו"כ הוא אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם כו', ובכללות הו"ע הצמצום כו'.

(ד) **וביאור** הענין, דהנה, אף שבע"ח³⁹ איתא שהצמצום הראשון הוא הצמצום באוא"ס שהי' ממלא את כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות כו', מ"מ איתא בקבלה והובא בחסידות (פעמים נדירות)⁴⁰, שגם לפני הצמצום הראשון הי' ענין של צמצום⁴¹. ויובן זה ע"פ הידוע דנוסף לכך שאור הוא באין ערוך לגבי המאור (היינו שהוא באין ערוך גם לגבי הענין דמאור שבעצמות), הנה גם באור גופא, כאשר נמשך ומתפשט להיות בבחי' מציאות אור הרי הוא באין ערוך לגבי כמו שהוא כלול במקורו, כמבואר בתניא⁴². ומזה מובן⁴³, דמכיון שגם האור שלפני הצמצום הוא בבחי' גילוי (בבחי' מציאות אור⁴⁴), ובפרט שהגילוי שלו הוא באופן ששייך לעולמות, וכמובן גם ממ"ש בע"ח שם דכאשר אוא"ס הי' ממלא את מקום החלל לא הי' אפשר להיות מציאות העולמות, שזה מורה שהגילוי דאוא"ס שייך למציאות העולמות באופן שלילי עכ"פ⁴⁵, הנה אופן המשכתו מבחי' האור הכלול הוא ע"י ענין של צמצום⁴⁶.

והענין הוא, כפי שמבאר הבעש"ט בכתר שם טוב²⁰, ש"הקב"ה עשה כמה צמצומים דרך כמה עולמות כדי שיהי' אחדות עם אדם שלא הי' יכול לסבול בהירותו כו". והיינו, שע"י הצמצומים יוכל האדם לא רק לקבל את האור, אלא שהאור יהי' אצלו באופן של אחדות (כמבואר שם בארוכה, ובפרט במאמרי רבותינו נשיאנו בביאור מאמר זה²¹). ובפרטיות יותר, כמבואר בספרי הרב המגיד בתחלתם²², ש"צימצם הש"י כביכול את בהירותו כדמיון אב המצמצם את שכלו ומדבר דברי קטנות בשביל בנו הקטן, וגם כל מדות מעשה נערות נולדים בהאב, שאוהב את מעשה נערות כדי שיהי' להבן תענוג כו". והיינו, שיש כבר מציאות של בן, ולא עוד אלא שהוא בציור של בן קטן, שזהו"ע נער ישראל²³, נער דייקא, שמורה על ענין הקטנות, אתם המעט מכל העמים²⁴, ומצד זה גופא — ואוהבה²⁵, ובשבילו מצמצם הש"י את בהירותו כו', כי, אהבה דוחקת את הבשר (כנ"ל), ומצד זה נעשה הצמצום מכל הענינים שלמעלה, החל מעצמות ומהות, ועד שנמשך ע"י כמה צמצומים דרך כמה עולמות (כלשון הבעש"ט). ועוד זאת, שהצמצום פועל שגם האב עוסק במעשה קטנות ויש לו הנאה ותענוג מזה, שענין זה מורה שכאן נמצא האב, והיינו, שעם היותו האב, הרי הוא מצמצם את עצמו ובא בהמעשה קטנות כו'.

וכל זה נוגע בעיקר למעשה בפועל, המעשה הוא העיקר²⁶, בכללות מעשינו ועבודתינו בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ששם נמצא הנער ישראל, שבשבילו הי' הצמצום כו'.

(ד) **וכמו"כ** גם בענין ארבעה ראשי שנים (שההמשכה מהם על כל השנה כולה היא ע"י צמצום, כנ"ל), עד לראש השנה לאילן שבא לבסוף (והרי סדר בתורה גם הוא תורה והוראה²⁷), שנוגע בעיקר למעשינו ועבודתינו. והענין בזה, דהנה, ר"ה לאילן קשור עם האדם עץ השדה²⁸, דקאי על בני"י, אתם קרויין אדם, ע"ש אדמה לעליון, ובבני"י

(37) גיטין סה, א. ב"ב קנו, א. וש"נ.
 (38) לשון הכתוב — איוב יא, ו. וראה שמור"ר פמ"ו, א.
 (39) שער א (שער עיגולים ויושר) ענף ב.
 (40) ראה גם ד"ה ארבעה ראשי שנים ור"ה וישמע יתרו שנה זו (לקמן ע' לא; ס"ע לה ואילך). ד"ה החודש תשמ"ז (תו"מ סה"מ אדר ע' קיב ואילך).
 (41) ראה המשך תער"ב ח"א ע' תטז [ח"ב ע' תקעב] ואילך. מקומות שצויינו בהערה 46. סה"ש תורת שלום ע' 147. ע' 152. לקו"ש ח"ז ע' 89.
 (42) ח"א פל"ג. ח"ב פ"ג. פ"י.
 (43) ראה שיחת ש"פ יתרו סל"ז ואילך; ש"פ תצוה ס"כ ואילך (התוועדות תשמ"ה ח"ב ע' 1221 ואילך; ע' 1338 ואילך).
 (44) ראה המשך תרס"ו ע' תקי [תרעג] ואילך. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך ג ע' קנח ואילך. וש"נ.
 (45) ראה גם ספר הערכים שם ע' קלג ואילך. וש"נ.
 (46) ראה מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' תעו ואילך. סה"מ תרע"ח ס"ע צו ואילך. תרצ"ב ע' קסו ואילך. ד"ה קטנתי (הא) תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' סב ואילך).

(20) סימן רצב.
 (21) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתלב ואילך. ע' תתמב. ע' תתצו [ח"ד ע' אקכה ואילך. ע' אקלט. ע' ארי ואילך]. ועוד.
 (22) לקוטי אמרים ואור תורה.
 (23) הושע יא, א.
 (24) ואתחנן ז, ו.
 (25) ראה גם סה"מ תרע"ח ע' קנט ואילך.
 (26) לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך. אבות פ"א מ"ז.
 (27) ראה פסחים ו, ב. וראה לקו"ד ח"ד תשמו, א. לקו"ש חכ"ד ע' 629 בהערה. וש"נ.
 (28) שופטים כ, יט.

מקום שבעולם. וכשם שהוא בנוגע למקום, הנה עד"ז הוא גם בנוגע לזמן, שצריך להיות צמצום בעבודת האדם בענין דתמליכוני עליכם שבר"ה,⁸ ועד"ז (להבדיל) בחיות האילן כפי שהוא בר"ה שלו, ולאחרי צמצום זה יוכל להיות נמשך ומתקבל בכל יום פרטי מימות השנה.

(ב) ועד"ז ישנו ענין הצמצום בנוגע לבריאת כל העולמות כולם, כמו שנת"ל במאמר דיום ההילולא,⁹ דאיתא בע"ח¹⁰ שבתחלה הי' אוא"ס ממלא את כל החלל, ולא הי' מקום למציאות העולמות, ואח"כ הי' צמצום, ונמשך קו קצר כו', ועי"ז נעשית מציאות כל העולמות כולם, עד לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו. ועוד נת"ל¹¹, שזה גופא שיש מציאות של אור שהי' ממלא כל החלל, ויש לו גם שייכות לעולמות באופן של שלילה, שאין אפשריות למציאות העולמות, הרי זה לאחרי כו"כ צמצומים בכו"כ עולמות, כמבואר בפרטיות בלשונו של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ובעל ההילולא, וכפי שמבארים שגם בכל צמצום ישנם כו"כ פרטים, וכמובא בהערות אדמו"ר לזהר ר"פ תרומה¹², בביאור מאמר הזהר שמביא ריבוי לשונות על צמצום אחד, שכל לשון מורה על צמצום בפ"ע, כמבואר שם בפרטיות אם כי בלשון הקבלה.

(ג) והנה ע"פ מארז"ל¹³ בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, היינו, שראשית כל הענינים היא בשביל ישראל, הרי מובן, שכל ענין ריבוי הצמצומים הוא בשביל ישראל. וכמבואר בתניא¹⁴ בענין תכלית כל הצמצומים, שהכל הוא בשביל אהבת האדם התחתון להעלותו לה', כי אהבה דוחקת את הבשר¹⁵. ולכן הנה גם ההתבוננות בפרטי הצמצומים (כמבואר בשער היחוד לאדמו"ר האמצעי¹⁶, שצריכים להתבונן גם בפרטי הענינים) היא באופן דמבשרי אחזה אלוקה¹⁷, דהיינו, שההתבוננות היא בענינים אלו כפי שהם באדם, אתם קרויין אדם¹⁸ ע"ש אדמה לעליון¹⁹, ועי"ז אחזה אלקה.

ובזה יובן מ"ש כ"ק אדמו"ר הצ"צ (בסהמ"צ שלו⁴⁷) בענין הבחי' שבה הי' הצמצום: "וראיתי כי"ק ממור הגדול אאזמור נ"ע שכינה לבחי' זו בשם יכולת". והענין בזה, דלכאורה, הרי ידוע ומבואר במ"א⁴⁸ שהצמצום הי' בהאור שבבחי' גילוי (וכמובא גם בסהמ"צ שם, שהצמצום הי' בהאור שהי' ממלא את מקום החלל, היינו, לא בעצמות האור אלא בהתפשטותו), ואיך זה מתאים עם כינוי בחינה זו (שבה הי' הצמצום) בשם יכולת. וע"פ הנ"ל י"ל שכוונתו היא (גם) לענין הצמצום הנ"ל שלפני הצמצום הראשון, היינו לתנועת הצמצום שבאור הכלול, שעל ידו היתה המשכת וגילוי האור (שלפני הצמצום). וזהו מה שכינה לבחינה זו בשם יכולת, לפי שהאור הכלול במאור, כפי שהוא בנמשל למעלה, הוא רק בבחי' יכולת, כמבואר שם בארוכה.

אמנם צמצום זה שבבחי' היכולת אינו מספיק עדיין שיהי' על ידו בחי' אוא"ס הממלא את כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות. ויובן ענין זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער היחוד שלו⁴⁹, שצ"ל הידיעה בפרטיות בפרטי סדר ההשתלשלות וגם בפרטי ענין הצמצום, ובהמשך לזה מבאר, שגם לפני הצמצום הראשון יש ג' בחי' ומדריגות, וכמו בענין חפץ חסד (שזהו טעם כל הבריאה והצמצום הראשון) שיש בו ג' מדריגות לפני הצמצום עד לבחי' שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל⁵⁰, שגם דרגא זו היא לפני האור שהי' ממלא מקום החלל. והנה, גם הבחי' דחפץ חסד העצמי, אע"פ שאינה חסד ממש אלא חפץ בלבד לענין החסד (דחפץ הוא פני' הרצון, ענין התענוג⁵¹), הרי מובן שגם בשבילה צ"ל ענין הצמצום, כי, כל ענין של אור וגילוי יש צמצום הקודם לו, בכדי שמהיכולת יהי' ענין של אור, שהרי כל אור וגילוי הוא למטה באין ערוך מבחי' היכולת. וכמו בנפש, שהיכולת שבנפש היא למעלה שלא בערך מכל הגילויים, משא"כ האור שבנפש. ועד"ז יובן בענין חפץ חסד, שהוא ענין של גילוי, שענין היכולת הוא למעלה ובדקות (איידעלער) יותר, וכדי שמענין היכולת יומשך הענין דחפץ חסד, הנה בשביל זה צריך להיות צמצום. ובזה גופא מבאר בשער היחוד שם שיש ג' דרגות, עד לדרגא האחרונה דשיער בעצמו בכח מה

(8) ראה ר"ה טז, א. לד, ב.
 (9) ד"ה באתי לגני פרק ד ואילך (לעיל ע' כה ואילך).
 (10) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב.
 (11) לעיל ע' כה. וראה לקמן ס"ע לה ואילך.
 (12) לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' ז ואילך.
 (13) ראה רש"י ורמב"ן ר"פ בראשית.
 (14) פמ"ט.
 (15) ב"מ פד, א.
 (16) פ"ד ואילך.
 (17) איוב יט, כו.
 (18) יבמות סא, ריש ע"א.
 (19) לשון הכתוב — ישעי' יד, יד. ספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה ג, א. כ, ב. ועוד.

(47) שרש מצות התפלה פל"ד (קלו, א).
 (48) ראה גם אוה"ת ענינים ע' קמא.
 (49) ראה סה"מ פר"ת ע' ז. וראה ספר הערכים שם ע' קסו. וש"נ.
 (50) ראה ע"ח שם. ענף א. שער היחוד שם.
 (51) ראה לקו"ת שה"ש כח, ד. שו"ת הצ"צ אה"ע ח"ב סרס"ג. ובכ"מ.
 (49) פ"י ואילך.

שעתיד להיות בפועל, ואח"כ ע"י עוד צמצום נעשה האוא"ס שהי' ממלא את כל המציאות.

ה) **ולבאר** ענין הצמצום (שזהו"ע שאוא"ס למעלה עד אין קץ) מביא בהמשך המאמר שלפני הצמצום הי' האוא"ס בגילוי, וכמ"ש בע"ח טרם שנאצלו הנאצלים הי' אור עליון פשוט ממלא את כל המציאות, והיינו שהי' גילוי אוא"ס. וממשיך לבאר, ששלימות הא"ס הוא כולל אור הבל"ג וכח הגבול, אלא שלפני הצמצום הי' גילוי האוא"ס הבל"ג, וכח הגבול שבא"ס הי' בהעלם (ולכן לא הי' מקום לעמידת העולמות).

והענין בזה, שגם לאחרי כל הצמצומים הנ"ל, הי' אור עליון פשוט (שהוא אוא"ס הבל"ג) ממלא את כל המציאות כו'. ולזה הוצרך להיות אח"כ הצמצום הראשון (בבחי' התפשטות האור כנ"ל), שהוא בבחי' דילוג גדול לגמרי יותר מכל הצמצומים שלאח"כ, להיותו בדרך סילוק דוקא (ולא צמצום סתם)⁵², שסילק אורו הגדול על הצד. ובפרטיות יותר יש בצמצום זה ב' פעולות⁵³. הא', סילוק האור שהי' ממלא מקום החלל, שזהו שגם בהעיגול עצמו נגע הצמצום (כמבואר במ"א). והב', המשכת הקו, ועוד זאת, שהקו הוא קו קצר, והיינו, דאף שמקו זה נברא אח"כ כל סדר ההשתלשלות, מ"מ נקרא קו קצר, לפי ערך העיגול הגדול, וכ"ש וק"ו בערך האור שלפני העיגול הגדול (שבשביל זה צ"ל עוד צמצום). ולאחרי זה היו עוד כמה צמצומים כו' בשביל התהוות כל העולמות עד לעוה"ז התחתון, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תערי"ב⁵⁴ ובהמשך תרס"ו, שהצמצום הראשון הוא המקור לכל הצמצומים, שכללותם הם הצמצומים שבשם הוי' ושבשם אלקים והצמצומים שלמטה מזה, ועד שנמשך לספירת המלכות שעל ידה היא התהוות העולמות בי"ע. ועוד זאת, שע"י הצמצום הראשון הי' גם ענין שבירת הכלים דתוהו⁵⁴, שמזה נמשך למטה בריאת עוה"ז התחתון שהקליפות גוברים בו כו'⁵⁵.

ו) **אמנם** ענין הצמצום וההעלם אינו ענין של חסרון, אלא בו ועל ידו דוקא נעשית המשכת העצמות למטה. וכפי שמבאר כ"ק

בס"ד. ליל ד' פ' יתרו, ט"ו בשבט, ה'תשמ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

ארבעה ראשי שנים הם כו' ראש השנה לאילן כו' בית הלל אומרים בחמשה עשר בו (בשבט)¹. וידוע דיוק רבותינו נשיאינו (בלקוטי תורה² ובעטרת ראש³ ובדרושים שלאח"כ) בנוגע לראש השנה (וכיו"ב בנוגע לראש חודש), שנקרא בשם ראש השנה, ולא תחילת השנה (שהרי בלשון הקודש כל דבר הוא בדיוק⁴), לפי שהוא לא רק תחילת השנה, אלא הוא גם בדוגמת הראש שכולל את החיות של כל האברים, וגם לאח"כ כאשר כל אבר הוא במקומו, הרי הוא מונהג ע"י המוח והשכל שבראש, ומזה מובן גם בנוגע לארבעה ראשי שנים, אחד בניסן, אחד באלול, אחד בתשרי וחמשה עשר בשבט, שכל עניני ימי השנה נקבעים בראש השנה שלהם, שכלולים בו, ואח"כ מונהגים על ידו לאחרי שנמשכים כל אחד ואחד במקומו בכל יום ויום מימות השנה, שגם אז ניכרת ההשפעה מאותם ענינים כפי שהיו כלולים בראש השנה (ההחלטה שהיתה אז, וכיו"ב).

אמנם אע"פ שכל הענינים שבאים במשך כל השנה הם כלולים תחילה ביום אחד דר"ה, הרי מזה גופא מובן, שבהיותם כלולים בר"ה הרי הם באופן אחר, ששם נמצא כל הענין (לא רק כפי שנמשך ביום פרטי במשך השנה) ובשלימותו. ובכללות יש לומר, שבשביל זה צריך להיות ענין הצמצום. וע"ד מארו"ל⁵ צמצם שכינתו בין בדי הארון, שכדי שתוכל להיות המשכת והתפשטות השכינה בכל העולם כולו, שתהי' השכינה שוכנת ומתלבשת בתחתונים⁶, בכל מקום ומקום, ובאופן דמלא כל הארץ כבודו⁷, והיינו, שהמקום ישאר במקומו (במציאותו), ואעפ"כ יוכל לקבל את המשכת השכינה, הרי זה ע"י ענין הצמצום, שצמצם שכינתו בין בדי הארון, בקדש הקדשים, ועי"ז נעשית האפשרות שהמשכת השכינה (כפי שבאה לאחרי הצמצום בין בדי הארון) תוכל להתקבל בכל

(53) ראה סה"מ עטר"ת ע' תרסד. תרפ"ז ע' לט ואילך. תרצ"ט ע' 63.
(54) ח"ב ע' תתקפו ואילך.
(55) ראה תניא פ"ו ופכ"ד.

(52) ע"ח שבערה 39. לקו"ת הוספות לויקרא נא, ג ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' שמג ואילך. וש"נ. וראה ספר הערכים שם ע' קכד ואילך. וש"נ.

(5) ראה תנחומא ויקהל ז.
(6) ראה תניא פמ"א.
(7) ישע"י ו, ג.

(1) משנה ריש ר"ה.
(2) תבוא מא, ג.
(3) בתחלתו.
(4) ראה תניא שעהי"ה"א בתחלתו.

בענין התפלה שהיא באופן דאליו ולא למדותיו, כתפלת התינוק שהיא אל העצמות), ובפרט ע"י העבודה באופן של מעשינו ועבודתינו, מעשה מלשון מעשין על הצדקה⁷⁰, שהו"ע האתכפיא (כמבואר בכמה דרושי חסידות⁷¹), ועבודה מלשון עיבוד עורות⁷², הנה עי"ז באים לגילוי עיקר שכינה למטה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

אדמו"ר מהר"ש בד"ה מי כמוכה⁵⁶, שכל הענינים שבעולם הזה אינם אחיות עינים ח"ו, אלא הם מציאות אמיתית, כמ"ש⁵⁷ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. והיינו, שמצד הצמצומים אפשר שהיה נתינת מקום לענין של אחיות עינים כו', אבל האמת היא שמציאות הכל היא המציאות האמיתית, מי כמוכה באלים הוי"ש⁵⁸, דאין עוד מלבדו⁵⁹. ובזה מבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בדרוש הנ"ל, שגם בעולם הזה התחתון (שנכרא ע"י ריבוי צמצומים) נמצא עצמותו ומהותו ית' ממש. וכמבואר בתורה אור ד"ה פתח אליהו⁶⁰ שהמאור הוא בהתגלות, ולכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלוהה מצוי כו', והו"ע שם שמים שגור בפי הכל⁶¹ (כמבואר בארוכה יותר בדרושי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶², ובדרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³), והיינו, שהתגלות העצמות היא בעוה"ז התחתון. וזהו גם מה שפירש אדמו"ר הזקן⁶⁴ במאמר רז"ל⁶⁵ על הפסוק⁶⁶ מי כהוי' אלקינו בכל קראינו אליו, אליו ולא למדותיו, שהכוונה היא לעצמותו ומהותו ית', והרי כוונת הקטנים ועמי הארץ והנשים בתפלתם היא לעצמותו ומהותו ית', וכמאמר⁶⁷ אני מתפלל לדעת זה התינוק, שתפלת התינוק היא אל העצמות, אליו ולא למדותיו, ובאופן דבכל קראינו אליו, כדאיתא בתניא⁶⁸ שענין הקריאה הוא כבן הקורא לאביו, ויתר על כן, כאדם הקורא לחבירו.

ז) וע"פ כל הנ"ל יובן תוכן ענין מעשינו ועבודתינו בדרא דעקבתא דמשיחא, שדוקא בהיותנו בזמן כזה אשר החושך יכסה ארץ⁶⁹, בתכלית הצמצום, הנה שם גופא ממשיכים עיקר שכינה למטה, היינו לא רק שכינה סתם, אלא עיקר שכינה, עצמותו ומהותו ית' (וכנ"ל

(56) סה"מ תרכ"ט ע' קמג [קנה] ואילך.
 (57) בראשית א, א.
 (58) פרשתנו טו, יא.
 (59) ואתחנן ד, לה. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 202 הערה 86.
 (60) יד, ריש ע"ב. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' יב. ענינים ע' סח. ע. ועוד.
 (61) ראה גם שערי תשובה ח, ב. תו"ח מקץ עד, ג. שער האמונה ו, א. ועוד.
 (62) הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נב. סה"מ תרנ"ד ע' מג. תר"ס ע' מג. עזר"ת ע' קיג.
 (63) סה"מ תרפ"ט ס"ע כג ואילך. וש"נ.
 (64) הובא במכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (אג"ק שלו ח"ג ע' קמד ואילך. סה"מ תש"ט ע' 100. נעתק ב"היום יום" יא תשרי). וראה ד"ה באתי לגני וד"ה ויהי בשלה תשכ"א (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' שפו ואילך. ע' שצו ואילך. ע' תה ואילך).
 (65) ספרי — הובא בפרדס שער לב (שער הכוונה) פ"ב.
 (66) ואתחנן ד, ז.
 (67) שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא בשרש מצות התפלה פ"ח.
 (68) ספלי"ז.
 (69) ישעי' ס, ב.

(70) ראה בית יוסף לטור יו"ד סרמ"ח. קכא. תרצ"ט ע' 191. ובכ"מ.
 (71) סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רפט. תרע"ח ע' (72) תו"א משפטים עה, א. ועוד.